

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS
FAKULTĀTE
PIEAUGUŠO PEDAGOĢISKĀS IZGLĪTĪBAS CENTRS

**RĪGAS SPECIĀLĀS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES
„RIEKSTIŅŠ” VĒSTURE NO 1984. GADA LĪDZ 2009. GADAM**

DIPLOMDARBS

Autore: Zane Subatoviča
Stud.apliec. Medi 040091

Darba vadītāja: Dr.paed., asoc.prof. Baiba Kaļķe

RĪGA
2010

ANOTĀCIJA

Diplomdarbs: Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” vēsture no 1984. gada līdz 2009. gadam.

Diplomdarba autore: Zane Subatoviča

Diplomdarba vadītāja: Dr. paed., asoc. prof. Baiba Kaļķe

Šis diplomdarbs tika izstrādāts, tādēļ, ka Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” dibināšanas un veidošanās dati nav apkopoti. Publikāciju skaits par Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” vēsturi ir ierobežots. Tajās ietvertā informācija ir fragmentāra. Informācija nav apkopota vienkopus, un tā ir nepilnīga. Diplomdarba autorei likās svarīgi noskaidrot Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” pedagoģisko darbību, kā arī apzināt kultūras un pedagoģiskās vērtības no pirmsākumiem līdz mūsdienām. Diplomdarba mērķis ir izziņāt un izanalizēt Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” vēsturi no 1984. gada līdz 2009. gadam.

Metodes: Latvijas valsts arhīva materiālu analīze, literatūras analīze, atmiņu pierakstu analīze, intervijas.

Šis darbs varētu interesēt pirmsskolas izglītības iestāžu skolotājus, logopēdus un tos, kuriem interesē pirmsskolas izglītības iestādes vēsture un tās attīstības gaita. Šis pētījums paliks kā vēsturisks materiāls Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādei “Riekstiņš”. Pētījumam ir kultūrvēsturiska nozīme, un tas sniedz ieguldījumu Latvijas bibliotēku vēstures izpētē.

Diplomdarbs sastāv no 4 nodaļām, 68 lapaspusēm, 3 apakšnodaļām, 55 literatūras un avotu vienībām, 3 pielikumiem, 14 attēliem, 2 tabulām.

Atslēgas vārdi: Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš”.

ANNOTATION

The theme of the diploma paper is “The History of Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš” 1984 – 2009”.

The author of research work: Zane Subatoviča.

The moderator of research work is: Dr. paed.,asoc.prof. Baiba Kaļķe.

The paper is developed in that information about foundation and developing of Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš” is not aggregated before.

There are a limited number of publications available on the history on the Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš”. They contain only fragmented information. Available information has not been summarized and it is incomplete.

It was important for the author of the diploma paper to establish Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš” pedagogical activities as well as to find cultural and pedagogical values from its beginnings to nowadays.

The aim of the diploma paper is to find out and analyse the history of Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš” 1984-2009.

The research methods: the analysis of the materials of the Latvian State Historical archive, the analysis of literature, the analysis of memory record, interviews. This diploma paper could be interesting for pre-school teachers, speech therapists and others who have an interest in pre-school history and its developing.

This diploma paper will left as a historical material for the Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš”. The paper has a cultural and historical value and it contribute to research of the history of Latvian library.

The diploma paper consists of 4 chapters, 3 sections, 68 pages, 14 pictures, 55 literary units and 3 appendices, 2 tables.

Keywords: Riga Special preschool educational establishment “Riekstiņš”.

SATURS

Ievads.....	5
1. Pirmsskolas izglītības iestāžu (bērnudārzu) veidošanās un attīstības raksturīgākās iezīmes, bērnudārzu vēsture Latvijā.....	8
2. Speciālās pedagoģijas nozares – logopēdijas attīstības priekšnoteikumi.....	15
3. Rīgas 260. bērnudārzs, tā mācību un audzināšanas uzdevumi no 1984. gada līdz 1990. gadam.....	21
4. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) pedagoģiskā darbība brīvvalsts laikā (1991 – 2009).....	26
4.1. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) darba organizācija.....	26
4.2. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) logopēdiskais darbs.....	33
4.3. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) darbinieku dalība kvalifikācijas celšanasursos, semināros.....	36
4.4. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) tradīcijas.....	38
Nobeigums.....	42
Izmantotā literatūra un avoti.....	44
1. pielikums. Fotoattēli no Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” arhīva.....	48
2. pielikums. Intervija ar logopēdi Astru.....	56
3. pielikums. V. Remares atmiņu stāstījums „Vairiņas stāstiņš”	59

IEVADS

Vēstures faktu zināšana visos laikos ir kalpojusi kā kritērijs, lai turpinātu izglītību, konkurētu darba tirgū, iegūtu cieņu noteiktā sabiedrības grupā. Vēsture palīdz izprast cilvēkus un sabiedrību. Vēstures zināšanas ir jaunu ideju avots. Vēstures zināšanas veido cilvēkvērtīborientāciju. Vēsture ir sevis izzināšana un izprašana. Apgūstot vēsturi, iespējams iejusties citu lomā, vēsturiskā situācijā, tādā veidā labāk iepazīstot sevi. (14)

Vēsture ir tautas un valsts pilsoņu spēcīgs audzināšanas līdzeklis. Vēsture kā pagātnes dzīves attēlotāja iedarbojas uz tagadni un ne mazāk uz nākotni. Tā rāda, ka ne- viena uzvara nav izcīnīta bez upuriem. Un nav svarīgi, kādā darbības laukā šī cīņa norit – politiskā, saimnieciskā vai garīgā. (2)

Katrai zinātnei, tai skaitā arī pedagoģijai, ir sava vēsture. Pedagoģijas vēsture atklāj pedagoģiskās domas attīstību laikmetu lokus, tās ciešo saikni ar laikmeta vadošo virzienu filozofijā, zinātnes un kultūras attīstības līmeni. Savukārt nostiprinājusies pedagoģiskā doma nenoliedzami ietekmē izglītības sistēmu, īpaši mācību procesu skolā. (38)

Pedagoģijas vēsture ir kā ceļvedis, kas mūs izved cauri gadsimtiem, atklājot katra laikmeta ievērojamākās pedagoģiskās idejas, to īstenošanas ceļus praksē, iepazīstina ar cilvēkiem, kuri, veltot savu mūžu izglītošanas problēmu risināšanai deva lielu ieguldījumu pedagoģiskās domas attīstībā. (54)

Lai cilvēce attīstītos, nepieciešams, lai jaunā paaudze apgūtu vecākās paaudzes zinātniskās atziņas, darba pieredzi, tikumiskos ideālus, labākās tradīcijas. Šajā sakarā katra tauta savu nākotni saista ar bērnu izglītošanu un audzināšanu. (55)

Izglītība ir iespējama caur sevis iepazīšanu, savukārt cilvēks sevi iepazīt var, tikai apzinoties senču tikumus, pieredzi, savas tautas tradīcijas, kultūru. Ir skaidrs, ka cilvēks bez saskarsmes ar citu sociālu būtni aiziet bojā.

Pētot vēsturi, var iegūt svarīgu informāciju un pieredzi. Tiek veidota identitāte, rodas priekšstats ne tikai par sevi kā indivīdu, bet arī par sabiedrības attīstību kopumā.

Vide, kurā agrā bērnībā nonāk bērns, ir pirmsskolas izglītības iestāde – bērnudārzs.

20. gs. sākumā Latvijā darbojās dažas bērnu patversmes, ko organizēja labdarības biedrības un privātpersonas. Sākumā par patversmi sauca vienu no vecākajiem bērnudārziem Rīgā (tagadējo 23. bērnudārzu). 1900. gadā bērnudārzu atvēra A. Dombrovskis, tā atvēršanas brīdī bija 70 bērni. (4)

Latvijā tautas bērnudārzi pastāvēja jau līdz Pirmajam pasaules karam. Tomēr tikai pēckara laikā var redzēt šīs nozares sistemātisku izveidošanu. Rīgas pašvaldība atvēlēja bērnudārzu atvēršanai arvien jaunus līdzekļus.

Līdz ar to katru gadu varēja atklāt 2 līdz 3 jaunus bērnudārzus. Pirmajos neatkarībasgados bērnudārzu Latvijā bija samērā maz, pārsvarā Rīgā. Bērni bērnudārzos mācījās no 3 līdz 6 gadiem. Bērnudārzi dod bērniem piemērotu nodarbošanos un līdz ar to vajadzīgo attīstību. (11)

Sabiedrības pamats ir veselīga un laimīga ģimene. Diemžēl gan nelabvēlīgo ekoloģisko apstākļu dēļ, gan citu apstākļu ietekmē (alkoholisms, ar ārstu nesaskaņotu dažādu medikamentu lietošana) arvien biežāk piedzimst bērni ar fiziskās attīstības un garīgās attīstības traucējumiem. Pieaug arī to bērnu skaits, kuri fiziskās attīstības un psihiskās darbības novirzes iegūst savas individuālās dzīves laikā.

Mūsdienu lielajā steigā vecāki bieži nepievērš pietiekamu uzmanību saviem bērniem, un bērni jūtas pamesti, nevienam nevajadzīgi. Visvairāk vecāku nevērību izjūt bērni, kuriem ir valodas defekti vai garīgā atpalicība, jo šādi bērni ir ļoti jūtīgi un viņiem grūti iekļauties sociālajā vidē, viņus bieži apsmej, izmēda, izstumj no draugu loka. Pirmsskolas iestāžu darbinieki šai ziņā var būt neaizstājami palīgi bērniem. Valodas traucējumi ir labojami, un to vajadzētu zināt visiem. (5)

Pētījumi psiholoģijā un pedagogijā norāda, ka bērnu runas un valodas sistēmas attīstību nedrīkst atstāt pašplūsmā. (5) Lai sekmētu bērna vecumam atbilstošu runas un valodas līmeņa apguvi, būtu jāapmeklē pirmsskolas izglītības iestāde vai speciālā pirmsskolas izglītības iestāde, kura nodrošina logopēda pieejamību bērnam. Problēma ir tā, ka ne visi bērni apmeklē pirmsskolas izglītības iestādes. Sociālie apstākļi ne vienmēr veicina vecāku rūpes par bērnu pilnvērtīgu attīstību. Daudziem vecākiem šī problēma aktualizējas tikai tad, kad viņu bērni ir skolas vecumā un arī ta tad tā tiek uzskatīta par skolas, bet ne vecāku problēmām.

Svarīgi ir iespējami ātrāk konstatēt runas un valodas attīstības traucējumus, lai korekcijas darba rezultātā nerastos problēmas mācībās. (12)

Savlaicīgi nesniedzot logopēdisku, pedagoģisku palīdzību, nenovēršot novirzes attīstībā, tās kļūst izteiktākas, skar visas bērna psihiskās attīstības jomas un kavē arī sociālo adaptāciju

Pētot Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes "Riekstiņš" attīstības vēsturi, tiks gūta informācija par to, kā laika gaitā ir attīstīta, uzkrāta un apkopota pieredze darbā ar bērniem, kuriem ir valodas traucējumi.

Pētījuma objekts: Speciālo pirmsskolas izglītības iestāžu vēsture.

Pētījuma priekšmets: Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” vēsture.

Pētījuma mērķis: Izpētīt Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” pedagoģisko mantojumu no 1984.gada līdz 2009.gadam.

Pētījuma jautājums: Kāda ir Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” vēsture 1984.gada līdz 2009.gadam.

Pētījuma uzdevumi:

1. Izpētīt pirmsskolas izglītības iestāžu (bērnudārzu) veidošanās un attīstības raksturīgākās iezīmes, bērnudārzu vēsturi Latvijā.
2. Izpētīt speciālās pedagoģijas nozares – logopēdijas attīstības priekšnoteikumus.
3. Izzināt Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” mācību un audzināšanas uzdevumus no 1984. gada līdz 1990. gadam.
4. Izzināt Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” pedagoģisko darbību brīvvalsts laikā no 1918. gada līdz 2009. gadam.
5. Izzināt Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes „Riekstiņš” tradīcijas.

Pētījuma metodes:

- avotu analīze; (Latvijas Valsts arhīva dokumenti, kopā izpētīti 52 avoti);
- literatūras analīze;
- intervēšana;
- atmiņu stāstījumi.

Darba struktūra: Bakalaura darbs sastāv no anotācijas, 4 nodaļām, 3 apakšnodaļām, nobeiguma, 55 literatūras un avotu vienībām, 3 pielikumiem, 14 attēliem, 2 tabulām.

1. PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀŽU (BĒRNUDĀRZU) VEIDOŠANĀS UN ATTĪSTĪBAS RAKSTURĪGĀKĀS IEZĪMES, BĒRNUDĀRZU VĒSTURE LATVIJĀ

Latvijā tautas bērnudārzi pastāvēja jau līdz Pirmajam pasaules karam. To atvēršanā savu devumu ieguldīja „Rotaļu biedrība”, biedrība „Sīle”. Arī Rīgas pašvaldība 1912.gadā uzbūvēja speciālu ēku šiem bērniem. Tomēr tikai pēckara laikā var redzēt šīs nozares sistemātisku izveidošanu. Rīgas pašvaldība atvēlēja darba paplašināšanai arvien jaunus līdzekļus. Līdz ar to katru gadu varēja atklāt 2 līdz 3 jaunus bērnudārzus. Pirmajos neatkarības gados bērnudārzu Latvijā bija samērā maz, pārsvarā Rīgā. Bērni bērnudārzos mācījās no 3 līdz 6 gadiem. Bērnudārzi sniedza bērniem piemērotu nodarbošanos un līdz ar to vajadzīgo attīstību. (11)

1922./1923 m. gadā Rīgā bija 11 bērnudārzi, Rīgas apkārtnē 1, Valmierā 1, Ludzā 1. Jau ar 1925./1926. mācību gadu bērnudārzu skaits palielinājās, Rīgā bija 17 bērnudārzi, savukārt Jelgavas apriņķī 2. (11) (skat. 1.1. tabulu)

1.1. tabula

Bērnudārzu skaits pirmajos neatkarības gados

Apriņķi	1922./23 m. g.	1925./26 m. g.
Rīga	11	17
Rīgas apriņķis	1	
Valmieras	1	
Jelgavas		2
Ludzas	1	
Kopā	14	19

(11)

Mazais bērnu dārzu skaits lauku rajonos ir attiecināms uz to, ka tur bērni palīdzēja vecākiem lauku darbos vai vienkārši spēlējās savās lauku sētās. Turpretī Rīgā vecākiem bija jānodarbojas ar darbu, kur bērnus nevarēja ņemt līdzi, un bērni palika vieni paši mājās. Tāpēc vecākiem bija izdevīgāk un drošāk bērnus vest uz bērnu dārzu, kur viņi vēl tika arī paēdināti.

Bērnu dārzi tika iedalīti:

1. Bērnu dārzi, kuros bērni uzturas tikai 3 līdz 4 stundas dienā un kuros uzņem tikai no 4 līdz 6 gadu vecuma.
2. Tautas bērnu dārzi, kur darbā esošās mātes var nodot savus mazus vecumā no 7 mēnešiem līdz 7 gadiem uz visu dienu. Vakarā nākot no darba, mātes paņēma bērnus vešanai mājās.

Bērnu dārzos bērnus apgādāja ar visu nepieciešamo: apģērba, paēdināja, tur bija arī vannas, tāpat arī māsas un ārsta pārraudzība un attiecīgi izglītoti darbinieki audzināja bērnus. 1929. gadā bērnu dārzu skaits bija jau 20. Bērnu dārzus apmeklēja ap 2000 bērnu.

Rīgā 1930. gadā bērnu dārzus apmeklēja 1770 bērni. 1930. gadā Rīgā bija 19 bērnu dārzi, no tiem 1 vāciešiem, 1 ebrejiem un pārējie latviešu bērniem. (11)

20. gs. 20. – 30. gados Latvijas bērnu dārzos rūpējās, lai bērniem būtu skaidra, bagāta valoda. Valodas nostiprināšana bija svarīga, it sevišķi, pēc neatkarības iegūšanas, jo valoda – tā ir tautas pamatvērtība. Valoda ir domu un pārdzīvojumu tieša izteiksmes forma un cilvēka dzīves forma. Ne tikai mutiskā runa bija svarīga, liela nozīme bija arī žestu un mīmikas valodai. Audzinātājiem vajadzēja labot bērniem valodas kļūdas, piemēram, nespēju izrunāt s, r, k, kā arī palielināt vārdu krājumu. To visbiežāk darīja sarunās ar bērniem, lasot pasakas, skaitot dzejoļus. Aktuāls bija arī jautājums, tieši no kura vecuma sākt mācīt lasīt un rakstīt.

„Lasīt un rakstīt mācīšanās nav jēgas pie kaut kādiem saistošiem noteikumiem jeb likuma. Šajās mācībās jādod iespēja meklēt vienmēr jaunus ceļus.” (3)

Lai lasīšanā, kā vispār ikvienā mācībā, netiktu izmantota mehāniska vingrināšana jeb iekalšana, bet lai notiktu gluži dabiski. Bija pieņemts, ka lasīt mācīšanu nedrīkst sākt, pirms bērni nav iemācīti pareizi, īsos teikumos izteikt savas domas. Par pamatu uzskatīja spēju saprotami izsacīties, kas nodrošināja veiksmīgu lasīt un rakstīt mācīšanu. (15)

Lasīt un rakstīt mācīšanu nevarēja darīt vienlaicīgi, tika uzsvērts, ka tas bērnam ir par grūtu vienā laikā, kas radītu viņā izklaidību, apātiju, bet ne prieku. Izejot no vienkāršā, vieglākā un bērnam saprotamākā, iepazīstināja ar viselementārākajām skaņu grafiskām zīmēm- latīņu

antīkva burtiem. Tos izmantoja tāpēc, ka burti ir viegli paturami atmiņā, un tiem ir taisnas līnijas. Latīņu antīkva burti ir viegli atdarināmi ar dažādu uzskates līdzekļu palīdzību. (39)

Bērni bērnudārzā mācījās zīmēt, aplicēt, veidot, bet vecākie bērni mācījās rakstīt skaitļus līdz 10 un darbības minēto skaitļu apjomā. Rakstīja arī burtus. Mācījās dzejoļus, pasakas, daudz dziedāja un dejoja.

1934. gada likumā par “Tautas izglītību”, bērnudārzi pieskaitāmi pie audzināšanas iestādēm. Likums paredzēja, ka bērnudārza uzdevums ir bērnus kopt, audzināt un mācīt, lai tos sagatavotu pirmskolai”.

20. gs. 20.-30. gados Latvijas bērnudārzos galvenā metode bija rotaļa. Par to runāja daudzi tā laika pedagogi, piemēram, J. A. Students uzskatīja, ka agrīnā bērnība ir interesanta ar rotaļām. Rotaļas ir tās, kas bērna dzīvi agrīnajos gados raksturo vislabāk. (41)

Liela vērtība tika pievērsta arī audzināšanai. M. Štāls savā grāmatā „Audzināšana un mācīšana agrā bērnībā” rakstīja, ka trūkst sistēmas, noteiktības, programmas un ieskatu, novērtējumu par priekšskolas audzināšanu. Viņš rakstīja, ka visas izglītības iestādes dibina uz pamatskolu, bet ne uz priekšskolu un mācīšanu ģimenē jeb bērnu dārzos un pirmskolās. (40)

Miķelis Štāls daudz rakstījis par pirmskolas vecuma bērnu audzināšanu. Viņš ir daudzu pedagoģisko darbu autors, kas īpašu uzmanību veltījis pirmsskolas vecuma bērnu audzināšanai un mācīšanai. Savus pedagoģiskos uzskatus viņš ir apkopojis grāmatās. Tāpat viņš bija aprakstījis audzināšanas programmu bērnudārziem no līdz 6 gadiem. (40)

M. Štāls ir izteicis savus uzskatus par bērnudārzu organizēšanu Latvijā, par tiemprincīpiem, kuriem jābalstās bērnu mācīšanā un audzināšanā. Viņš uzskatīja, ka ikkatrai tautai ir jāorganizē savi īpatnēji bērnudārzi, kuru pamatos būtu īstie dzīves apstākļi un būtu pārņemti no tautas radošā gara. Latviešu tautas galvenais pedagoģijas avots ir mūsu folklorā, it īpaši, mūsu tautas dziesmas, rotaļas, pasakas, mīklas. Ļoti būtiska M.Štāla atziņa, ka bērnudārzu un pirmsskolas audzinātājiem jāstrādā cieša jo ciešā satiecībā un sadarbībā ar ģimeni. (40)

M. Štāls uzsvēris skolotāju – audzinātāju vispusīgas profesionālas sagatavotības lomu, to, cik svarīgi ir pārzināt bērnu psiholoģiju. M. Štāls savā grāmatā uzsver, ka audzināšanas mērķis ir divējāds:

1. Attīstīt un izkopt bērnam mītošos spēkus un tieksmes, respektēt .Attīstīt bērna personību. No šī viedokļa audzināšana ir attīstīšana.
2. Nodot jaunajai paaudzei mūsu priekšteču kulturālo mantojumu: tikumību, reliģiju, mākslu, zinātni. No šī viedokļa audzināšana ir bērna iepazīstināšana ar kulturālām vērtībām un sagatavošana augstākai kulturālas attīstības pakāpei.

Bērnudārzu nodibināšana sabiedrībai un līdz ar to visai tautai bija tikpat svarīga kā pamatskola, bet 1920.gadā Latvijas izglītības sistēmā tai vēl nebija ierādīta pienācīga vieta.

Jūlijs Aleksandrs Students raksta: "Audzināšana ir gribas, jūtu un prāta attīstīšana uz audzināšanas mērķi". (42)

Aleksandrs Dauge raksta – "Ģimenē iet atpakaļ ne tik vien vecā un dziļā audzināšanas gudrība, bet kļūst arī vājāka audzināšanas pienākumu un atbildības apziņa. Sāk izsīkt visdziļākais audzināšanas spēka avots. Nāk vēl klāt tas, ka grūtā mūsdienu dzīve vecākus daudz vairāk piespiež strādāt ārpus mājas, nekā tas bija senāk". (3, 28. lpp.)

Nozīmīgs posms latviešu tautas izglītības un nacionālās pedagoģiskās domas attīstības vēsturē neapšaubāmi ir Latvijas pirmās brīvvalsts laiks no 1918.gada līdz 1940. gadam, kad šīs tautas kultūras nozare ieguva neierobežotu izaugsmes brīvību, kad netraucēti varēja attīstīties visdažādākie pedagoģijas virzieni, kad valsts sniedza maksimālu palīdzību un radīja iespējas visu Latvijā dzīvojošo tautību bērniem iegūt izglītību, pēc kuras it īpaši latviešu jaunā paaudze bija tiekusies un progresīvā inteliģence cīnījies jau gandrīz gadu simteni. (37)

1940. gadā Latvijas valsts piedzīvo pārmaiņas, notiek okupācija. Līdz ar to notiek izmaiņas cilvēku ikdienā, sabiedriskajā dzīvē, izglītībā. Gan skolās, gan bērnudārzos mainīja mācību priekšmetus, lai audzinātu nevis brīvi domājošus pilsoniskas sabiedrības līdzdalībniekus, bet ideoloģijai un valsts varai paklausīgus totalitāras sabiedrības locekļus. (46)

Izglītības iestādēs bija jāievieš mācību programmas un grāmatas, kas tulkotas no krievu valodas. Šajā laikā sākās galēja norobežošanās no Latvijas pedagoģiskajām tradīcijām un audzināšanas ideāliem. (1)

Padomju laikā pirmsskolas bērnu iestādes bija triju veidu:

- mazbērnu novietne (bērniem no 2 mēn. līdz 3 g.);
- bērnudārzs (no 3 līdz 7 g.);
- apvienotās pirmsskolas bērnu iestādes, kur mazbērnu novietne un bērnudārzs izvietoti vienā teritorijā.

Pirmsskolas bērnu iestādes iekārtoja dzīvojamo rajonu teritorijā tā, lai tuvumā nebūtu objektu, kas varētu piesārņot vai piesārņot ārējo vidi (transporta maģistrāles, tirgi, teātri, stacijas, rūpniecības uzņēmumi). Teritorijas lielums bija no 40 līdz 50 kvadrātmetri vienam bērnam. Ēkas aizņēma apmēram 15% no teritorijas. Apstādījumi — vismaz 50% no teritorijas. Saimniecības pagalms tika veidots ar atsevišķu ieeju.

Lai neiekļūtu nepiederīgas personas, kā arī lai nepiesārņotu pirmsskolas bērnu iestādes apkārtni, teritoriju norobežoja ar žogu.

Parasti bērnu dzīvokļu un mazbērnu novietni iekārtoja vienā speciāli celtā ēkā, stingri ievērojot to, lai grupas būtu izolētas. Visbiežāk bija sastopamas divstāvu celtnes. Izvietojums dzīvojamā ēku apakšējās stāvos nebija vēlams, jo tad nebija iespējams nodrošināt klusumu, atbilstoši izveidot apkārtni, novērst tās piesārņošanu.

Pirmsskolas bērnu iestādes audzēkņus sadalīja grupās pēc vecuma. Katrai grupai iekārtoja stingri izolētu telpu kompleksu, ar atsevišķu ieeju. Tā novērsa bērnu savstarpējo kontaktu un inficēšanas iespējamību.

Telpu kompleksā ietilpa uzņemšanas telpa ar ģērbtuvu, grupas dzīvojamā telpa, ko lieto arī par ēdamtelpu, nodarbību un rotaļu istaba, guļamtelpa, neapkurināta veranda dienas miegam, tualetes telpa, mazgāšanās telpa.

Grupās dzīvojamā telpā vienam audzēknim bija nepieciešama 2, 5 kvadrātmetri liela platība. Ja ēka bija divstāvu, pirmajā stāvā izvietoja jaunākās, otrajā stāvā — vecākās grupas. Kāpnēs bērniem piemērotā augstumā ierīkoja papildus rokturus. Katrā pirmsskolas bērnu iestādē bija arī zāle muzikālajām un fiziskās audzināšanas nodarbībām, medicīnas darbinieku kabinets, izolators saslimušajiem, telpa vadītājam, virtuves bloks, veļas mazgātava, tīrās veļas noliktava.

Pirmsskolas bērnu iestādes iekārtojumā bijar arī bērniem piemērotas mēbeles. Tām nedrīkstēja būt asi stūri vai malas, tām bija jābūt stabilām un izturīgām, gaumīgi izveidotām un viegli tīrāmām. Grupās dzīvojamā telpā bija trauku, rotaļlietu un mācību līdzekļu skapji, krēsls un galds audzinātājam, kā arī bērnu augumam atbilstoši galdi un krēsli. Tos izgatavo pēc noteiktiem lielumiem, ko apzīmēja ar numuru.

Mazbērnu novietnē lietoja vismazākos galdus un krēslus, kas tika apzīmēti ar 1.—3. numuru, bet bērnu dzīvoklī — lielākas mēbeles no 4. līdz 6. numuram. Galdi bija jānovieto tā, lai gaisma uz darba vietu kristu no kreisās puses.

Sēžot augumam atbilstošā krēslā pie atbilstoša galda, bērnam veidojas pareiza stāja: mugura taisna, atbalstīta pret atzveltni, kājas ceļu locītavās saliektas taisnā leņķī, pēdas atbalstītas uz grīdas, apakšdelms uz galda, jo galda virsa bija elkoņa locītavas augstumā. Pirmsskolas bērnu iestādēs lietoja koka vai metāla gultas. Lai bērnam būtu ērti gulēt, tām vismaz par 20 cm bija jāpārsniedz bērna garums. Mazbērnu novietnēs gultām sānos bija drošības redelītes.

Ģērbtuvē katram audzēknim bija individuāli skapīši apģērbam. Skapīša augšdaļā bija plaukts, bet lejasdaļā — nodalījums apaviem. Caur apavu nodalījumu ieteica izvilkēt centrālapkures cauruli un šo nodalījumu izbūvēt ar izvirzījumu uz priekšu, lai to varētu lietot par

soliņu. Skapīša durvīs bija jābūt ventilācijas spraugai un pazīšanas zīmei. Telpās bērniem tika nodrošināts noteikts mikroklimats. Dzīvojamās telpās temperatūrai bija jābūt 18 — 20°, guļamtelpās (slimību novājinātiem bērniem, kā arī jaunākiem par 3 gadiem) gaisa temperatūrai bija jābūt nedaudz augstākai.

Telpām bija jābūt labi vēdināmām. Telpas vēdina, atverot logus. Kad bērni neatrodās telpās, gaisa apmaiņa bija jāpastiprina ar caurvēju. Augoša organisma attīstībā liela nozīme ir saules gaismai, tāpēc grupu dzīvojamās telpas orientēja pret dienvidaustrumiem vai dienvidiem. Iekārtoja lielus logus (palodzes 50 — 60 cm virs grīdas, logu augšmala 15 — 20 cm no griestiem).

Mākslīgajam apgaismojumam ar kvēlspuldzēm dzīvojamās telpās bija jābūt 100 luksu, bet ar luminiscences spuldzēm — 200 luksu.

Telpās bija jāizvieto augi, telpām bija jābūt gaišām, iekārtojumam — mājīgam un ērtam.

Katrā pirmsskolas bērnu iestādē strādāja audzinātājas un medicīnas darbinieki (ārsts un medicīnas māsa). Medicīnas darbinieki rūpējas par audzēkņu veselību un fizisko attīstību: regulāri veica fiziskās attīstības un veselības pārbaudes, to rezultātus ierakstīja audzēkņu individuālajās kartītēs.

Lielu darbu ieguldīja bērnu infekciju slimību profilaksē, noteiktos termiņos veica profilaktisko potēšanu.

Lai skolotāji saņemtu plašāku metodisko palīdzību un konsultācijas, ar 1946.gadu sāk darboties pedagoģiski- metodiskie kabineti. Tiem bija divi galvenie uzdevumi:

1. Palīdzēt celt skolotāju politisko un pedagoģisko zināšanu līmeni.
2. Pētīt un vispārināt skolu un bērnudārzu pedagoģisko pieredzi.

Visos bērnudārzos bija iekārtoti metodiskie stūrīši, kā arī stūrīši vecākiem par bērnu audzināšanas jautājumiem.

Daļa bērnudārzu telpas bija par šaurām, ar inventāru nebija pietiekami apgādāti, mācību materiālā bāze galvenokārt papildināta tika ar audzinātāju spēkiem, gatavojot uzskates materiālus.

No 1972.gada bērnudārzos vērojama tendence telpas paplašināt, izveidot atsevišķu telpu vai ēku virtuvei, veļas mazgātavai, noliktavai, trauku mazgātavai. Tika iekārtoti plaši rotaļu laukumi ar nojumēm. (21)

20. gs. 70. – 80. gados strauji auga dzimstības līmenis, līdz ar to auga arī bērnudārzu skaits. Bet, sākot no 1990.gada, Latvijā strauji samazinājās dzimstība, un daudzus bērnudārzus slēdza. Neatkarības atgūšana un sociālekonomiskās pārmaiņas valsts dzīvē ienesa pārmaiņas arī

pirmskolas iestāžu attīstībā. Visticšāk bērnudārzus skāra valdības pieņemtie lēmumi un izmaiņas likumdošanā, jo mātēm tika dota iespēja izmantot bērna kopšanas atvaļinājumu, kamēr bērns sasniedz 3 gadu vecumu, saglabājot darba vietu un ieskaitot šo laiku darba stāžā, kā arī saņemt bērna kopšanas pabalstu līdz 1,5 gadam. Sākumā sievietes aktīvi izmantoja šo iespēju un līdz ar to strauji samazinājās bērnu skaits pirmskolas iestādēs, un daudzi bērnudārzi tika slēgti nepietiekamā finansējuma dēļ. (11)

Liela izmaiņa pirmskolas izglītības iestādēs notiek tad, kad tiek pieņemts izglītības likums par obligāto 5-6 gadu bērnu sagatavošanu skolai, un 2002.gadā tas stājas spēkā. (53)

Līdz ar to pieaug pirmskolas izglītības iestāžu loma bērnu sagatavošanai skolai, tiek atvērtas sagatavošanas klases, un palielinās bērnu skaits pirmskolas izglītības iestādēs.

Neskatoties uz pieņemtajiem likumiem, visos laikos pirmskolas izglītības iestādes (bērnudārzus) ir ietekmējusi ekonomiskā situācija valstī.

2. SPECIĀLĀS PEDAGOĢIJAS NOZARES – LOGOPĒDIJAS ATTĪSTĪBAS PRIEKŠNOTEIKUMI

Ja mazs bērns, kurš ir piedzimis citāds un ir ar īpašām vajadzībām, uzsākot mācības, vispirms tiek nošķirts no parastas izglītošanās vides un pēc tam tiek veikta vesela virkne pasākumu, lai atkal tajā integrētu un iekļautu, tad tas nešķiet gluži pareizi. (12)

Bērnam, kuram ir valodas traucējumi nepietiek ar to, ka viņu ievieto vispārīzglītojošā pirmsskolas izglītības iestādē, jo šīs problēmas novēršanā nepieciešama speciālista – logopēda palīdzība. Līdz ar to jāapmeklē pirmsskolas izglītības iestāde, kurā ir pieejams logopēds, vai speciālālā pirmsskolas izglītības iestāde, kas specializējusies bērnu valodas traucējumu novēršanā. Korekcijas darbam jānotiek regulāri un mijiedarbībā ar grupas audzinātāju, kā arī citiem speciālistiem, ko piedāvā speciālās pirmsskolas izglītības iestāde.

Viena no speciālās pedagoģijas nozarēm ir logopēdija, kas pētī runas traucējumus, to rašanās cēloņus, novēršanas ceļus, metodes un profilaksi. Tā pēta arī runas darbības mehānismus, simptomus, gaitu un struktūru. (48, 48.lpp.)

Pirmo reizi valodas traucējumu novēršanas jautājumi tika atspoguļoti 17.gs. surdopedagoģijas darbos.

Logopēdija kā zinātne vēsturiski ilgā laika posmā bija saistīta ar medicīnu. Termins “logopēdija” cēlies no grieķu valodas un nozīmē – “logos” – vārds; “paideo” – audzinu, mācu – tāpat – pareizas runas audzināšana. Runas traucējumus pēta gan fiziologi, gan neirologi, gan psihologi, gan lingvisti. Katrs to dara no savas redzes viedokļa, atbilstoši savas zinātnes mērķim un uzdevumiem. (48, 48.lpp.) Tāpēc logopēdijai ir cieša saikne ar tādām zinātnēm, kā pedagoģiju, vispārējo psiholoģiju, speciālo psiholoģiju, lingvistiskām zinātnēm, medicīniski bioloģiskās zinātnes (anatomija un fizioloģija, neiroloģija, psihopatoloģija, fizioterapija, citas medicīniski bioloģiskās zinātnes), speciālo pedagoģiju (tiflopedagoģiju, surdopedagoģiju, oligofrenopedagoģiju un citām speciālās pedagoģijas nozarēm), dzimtās valodas un matemātikas mācīšanas metodikām. (48, 49. lpp.)

S. Tūbele un A.Šteinberga atzīmē, balstoties uz Grieķu filozofa un ārsta Hipokrāta (460 – 377. p. m. ē.) atziņām, ka dažu runas traucējumu (konkrēti stostīšanās) izcelsmi var saistīt ar bojājumu galvas smadzenēs.

S. Tūbele un A.Šteinberga tāpat atzīmē, balstoties uz Grieķu filozofa Aristoteļa atziņu par runas veidošanās norisēm ar runas perifēro aparātu un runas traucējumums saistīja ar bojājumiem šajā perifērajā runas aparātā. (48, 51.lpp.)

Par pastāvīgu nozari logopēdija sāka veidoties 19. gs. 2. pusē.

20. gadsimta sākumā strauji attīstījās psiholoģija, neirofizioloģija, lingvistika, medicīna, pedagoģija. Savu ieguldījumu logopēdijas attīstībā deva krievu logopēdi tādi kā M. Hvatcevs, F. Rau, O. Pravdins, S. Ļapidevskis, kas klīniskajā logopēdijas klasifikācijā sāka ieviest korekcijas, pamatojoties uz pedagoģisko pieeju runas traucējumu izpētē un novēršanā, jo logopēdiskā iedarbība daudzējādā ziņā ir pedagoģisks process.

Runas traucējumi, kas rodas attīstības procesā, nevar tikt pielīdzināti jau izveidojušās sistēmas traucējumiem. Līdz ar to veidojas bērnu logopēdija, kas kļuva par atsevišķu zinātnes nozari.

Tāpat tika izvirzīti galvenie logopēdijas uzdevumi:

- izpētīt runas darbības attīstību dažādu runas traucējumu gadījumos;
- noteikt runas traucējumu izplatību, simptomātiku un izpausmes pakāpi;
- izpētīt bērnu ar runas un valodas traucējumiem attīstības dinamiku, īpaši runas traucējuma ietekmi uz bērna personības un psihisko attīstību, uzvedību;
- pētīt to bērnu runas un valodas attīstību un runas traucējumu īpatnības, kam ir cita veid novirzes attīstībā (intelekta, dzirdes, redzes, kustību atbalsta aparāta traucējumi);
- noskaidrot runas un valodas traucējumu cēloņus (etioloģiju), mehānismus, struktūru un simptomātiku;
- izstrādāt runas traucējumu pedagoģiskās diagnostikas metodes;
- izstrādāt un pilnveidot principus, metodes un līdzekļus runas traucējumu novēršanai;
- pilnveidot runas traucējumu profilakses metodes;
- pilnveidot logopēdiskās palīdzības organizēšanu. (48, 8. lpp.)

Par bērniem ar dažādiem valodas defektiem jau sāk runāt 1923.gadā līdz ar Rīgas pilsētas 2. īpatnējās pamatskolas kā patstāvīgas mācību iestādes atvēršanu. Šī skola garīgi atpalikušajiem bērniem bija pirmā Latvijā, un tā ieguvusi lielu lomu oligofrenopedagoģijas vēsturē. (13, 29.lpp.)

Skolotāji vadīja speciālas izrunas labošanas stundas bērniem ar dažādiem valodas defektiem (logoneirozi, dislāliju, dizartriju, disgrafiju). Katram bērnam bija sagatavota mācību viela atbilstoši viņa attīstības līmenim. (13, 29. – 30. lpp.)

Lai labāk iepazītu skolēnus, katram no viņiem iekārtoja biogrāfisko ziņu un raksturojuma loksni. (13, 30.lpp.)

Tika uzsvērts arī tas, ka jau tajā laikā, ja bērns atpalcības dēļ nespēja mācīties pirmajā klasē, viņš varēja apmeklēt divgadīgo pirmsskolu.

Viss palīgskolas mācību kurss bija sadalīts šādi:

1. Pirmsskola.
2. Vispārīzglītojošo priekšmetu klases (trijās pakāpēs ar konkrētiem uzdevumiem katrai no tām).
3. Profesionālās izglītības klase. (13, 42.lpp.)

Latvijā logopēdija sāk attīstīties 30. gadu beigās. Kā raksta Jāzevs Kravalis, tad kopumā Neatkarīgās Latvijas laikā nebija izvērstas darbs ar bērniem, kuriem radušies valodas traucējumi. Tādēļ daudzi vispār nespēja mācīties. (13)

1935.gadā valodas defektu dēļ skolu neapmeklēja 149 bērni. Tikai 1937. gadā Rīgas pilsētas Jaunatnes un arodu piemērotības pētīšanas institūta nodaļas vadītāju E.Lauvu komandējumu uz Vīni, kur viņa profesora Freseļa vadībā apguva zināšanas logopēdijā.

1938. gadā, atgriezusies Rīgā, E.Lauva sāka izvērst logopēdisko darbu. Tika izveidotas logopēdijas nodaļas ar filiālēm Rīgas 23. un 26.pamatskolā.

Svarīgi ir tas, ka 1940. gadā jau sāk notikt divgadīgie logopēdu kursi. (13, 45.lpp.)

Skatot jautājumu par speciālās skolas skolotāju, nav bijis īsti skaidrības, kuram jābūt bērnu ar garīgās attīstības traucējumiem audzinātājam – ārstam vai pedagogam, kāda sagatavotība nepieciešama skolotājam – audzinātājam vispārējā vai speciālajā pedagoģijā.

Ne visi ārsti vai skolotāji varēja audzināt šādus bērnus. Skolotājam nepieciešamas labas manieres, skaidra valoda un izteiksmīgi žesti, lai pievērstu bērnu uzmanību, tam jābūt pacietīgam, taktiskam, ar dziļām zināšanām.

Jāuzsver, ka mīlestībai pret bērniem un savu darbu, jāpiemīt jebkuram skolotājam.

Lai iegūtu tiesības strādāt ar anomāliem bērniem, skolotājam vispirms bija nepieciešamas sešklasīgās pamatskolas pedagoga izglītība. Pēc divu gadu prakses un divu gadu darba defektīvo bērnu skolā viņam vajadzēja kārtot pārbaudījumus Izglītības ministrijas noteiktajos speciālajos priekšmetos (speciālajā pedagoģijā un psiholoģijā) un vienā svešvalodā. Speciālajās skolās strādāja arī skolotāji ar augstāku izglītības pakāpi. (13, 48. lpp.)

Arī mācību iestāžu materiālie apstākļi bija ļoti trūcīgi. Tikai laika gaitā tika izveidotas bibliotēkas, nopirkti tehniskie līdzekļi, televizori, atskaņotāji, radio aparātūra. Ik gadu pilnveidojās un papildinājās mācību līdzekļu klāsts, jo tos gatavoja paši skolotāji, kā arī pielāgāja no parastajām skolām noderīgos materiālus.

PSRS logopēdisko palīdzību sniedza Izglītības un veselības aizsardzības ministrijas sistēmas speciālās iestādes: speciālie bērnodārzi, skolas, logopēdiskie punkti un kabineti skolās, bērnu

poliklīnikas, slimnīcās. Pirmie skolu logopēdiskie punkti izveidoti 1953. gadā Rīgā un Daugavpilī.

20. gs. septiņdesmitajos gados sākās pāreja uz kabinetu sistēmu. Kabinetus iekārtoja paši skolotāji un to izveidi sekmēja regulāri rīkotās skates un skolotāju gatavoto mācību līdzekļu izstādes.

Tautas izglītības nodaļa un bērnu pirmsskolas iestāžu un skolu logopēdi bija tie, kas bija veikuši zināmu darbu ar bērniem, kuriem ir valoas traucējumi. Speciālajās bērnu iestādēs, skolās, logopēdiskajās grupās, korekcijas darbs tika veikts 880 audzēkņiem.

Divdesmittrīs rajonos un pilsētās pie 52 vispārīzglītojošām skolām bija izveidoti logopēdiskie punkti, kur skolēnus kvalificētu logopēdu vadībā centās novērst valodas defektus.

Turklāt republikāniskās pakļautības pilsētu bērnu poliklīnikās darbojās logopēdijas kabineti. Tādējādi bērni varēja apmeklēt šos punktus un kabinetus, lai novērstu vieglākus runas un rakstu valodas traucējumus.

Ļoti laba darba organizācija, mācību materiālā bāze un nodarbību kvalitāte bija Rīgas 49. un 212. bērnu pirmsskolas iestādei, Jūrmalas pirmsskolas bērnu iestādē “Zelta zivtiņa”, Rīgas speciālajā pagarinātās dienas skolā, Rīgas 4. un 17. astoņgadīgajās skolās, Ogres vidusskolā u.c. logopēdiskajos punktos.

Kā pozitīvi vērtējams bija Jūrmalas, Liepājas pilsētas, Valmieras, Ogres, Aizkraukles, kā arī vairāku citu rajonu veikums darbā ar bērniem, kuriem bija dažādi valodas traucējumi.

Līdz ar to nopietna darba rezultātā daudziem skolēniem bija novērsti valodas traucējumi un viņi sekmīgi varēja mācīties parastajās skolās.

Logopēdiskajā darbā tika konstatēti arī trūkumi. Vairākās tautas izglītības nodaļās nebija uzskaites par bērniem, kuriem nepieciešama logopēdiskā palīdzība (Jelgavas pilsētas, Ludzas, Limbažu, Rīgas, Dobeles u.c. rajonos). Savukārt Gulbenes, Madonas, Preiļu, Rēzeknes, Saldus, Valkas, Venstpils rajonos vēl aizvien nebija atvērti logopēdiskie punkti. Arī tajos rajonos un pilsētās, kur darbojās atsevišķi logopēdiskie punkti, nodarbībās tika iesaistīti tikai apmēram 40% skolēnu, kuriem vajadzīga logopēdiskā palīdzība.

Daudzi logopēdiskie punkti bija izvietoti nepiemērotās telpās, kuras nebija apgādātas ar nepieciešamo inventāru un mācību līdzekļiem (Daugavpils 3. vidusskola, Cēsu 1. vidusskola, Krāslavas 2. vidusskola, Limbažu 1. vidusskola, Jūrmalas 1. vidusskola, Rīgas 19. un 72. vidusskola).

Dokumentācija vairākos logopēdiskajos punktos tika kārtota pavirši un bezatbildīgi. Nodarbības bērni apmeklēja neregulāri, atsevišķu nodarbību efektivitāte bija ļoti zema. Logopēdiem nebija sadarbība ar ārstiem.

Kā galveno minēto trūkumu cēlonis bija tautas izglītības nodaļas un skolu direktoru paviršā attieksme pret logopēdisko darbu, nepietiekama šī darba kontrole un tā lomas novērtēšana mācību un audzināšanas procesa efektivitātes kāpināšanā.

Arī dzīvokļu trūkuma dēļ Kalkūnas internātskolas, kā arī Rēzeknes nedzirdīgo bērnu internātskolas logopēdiskās klases nebija nokomplektētas ar logopēdiem. Tas traucēja kvalitatīvi veikt mācību un audzināšanas darbu, kā arī korekcijas darbu. Logopēdu darbu apgrūtināja arī nepiemērotu mācību līdzekļu un metodiskās literatūras trūkums. (49)

Tikai kopš 1970.gada nopietns darbs tika veikts ar skolēniem, kuriem konstatēti valodas un fonemātiskās dzirdes traucējumi. Lielu ieguldījumu logopēdiskā darba pilnveidē devusi E.Lauva, Ņ.Ģērmāne, A.Jaunbērziņa, A.Baumane, L.Grietiņa, J.Lūse, M. Kreicberga, I.Bauska.

Bērniem ar smagiem valodas defektiem izveidoja atsevišķas klases vai skolas. 1964./65. mācību gadā šādas klases bija Valmieras vārdzirdīgo bērnu internātskolā, 1966./67. mācību gadā arī Rīgas 45.vidusskolā. Šīs klases slēdza, kad atvēra skolas bērniem ar smagiem valodas defektiem.

1968. gadā tika izveidots Republikāniskās bērnu konsultatīvās poliklīnikas (Rīgā, Vienības gatvē 45) surdologopēdijas kabinets. Šajā poliklīnikā bija arī logopēdijas kabinets, kurā speciālisti sniedza konsultācijas bērniem ar smagiem valodas defektiem. Ilgus gadus šajā kabinetā strādāja pieredzes bagātā logopēde A. Niedrīte. (13, 68. lpp.)

1969. /70. mācību gadā Rīgā atvērta pagarinātās dienas skolu bērniem ar smagiem valodas traucējumiem, kuru vadīja īsta sava darba entuziaste direktore I.Putniece. Šajā laikā izveidojās samērā daudzveidīgs speciālo skolu tīkls: bērniem ar dzirdes vai redzes traucējumiem, smagiem valodas defektiem, psihiskās attīstības aizturi, garīgi atpalikušajiem, speciālās klases bērniem ar sarežģītiem defektiem, kad primārais traucējums saistīts ar garīgo atpalcību (neredzīgs- garīgi atpalcis). Tomēr ne visi audzēkņi nonāca viņiem visatbilstošākajā skolā, jo daudzi vecāki nebija informēti par šāda veida mācību iestādēm, slēpa savus bērnus no sabiedrības, jo kautrējās atzīt, ka bērns nepareizi runā, kā arī vienkārši nevarēja samaksāt par šo apmācību. (13, 54. – 58. lpp.)

Rēzeknē atradās skola bērniem ar smagiem valodas traucējumiem. Skolas ēka 1956. gadā celta kā internātskola nedzirdīgiem bērniem. No 1980. gada tā darbojas kā speciālā skola bērniem ar smagiem valodas traucējumiem. Speciālajā izglītības iestādē tika uzņemti bērni ar valodas traucējumiem, pamatojoties uz Valsts pedagoģiski – medicīniskās komisijas slēdzienu.

Skola piedāvāja trīs speciālās izglītības programmas:

- speciālās pamatizglītības programma izglītojamiem ar valodas traucējumiem latviešu mācību valodā;
- speciālās pamatizglītības programma izglītojamiem ar garīgās attīstības traucējumiem latviešu mācību valodā;
- speciālās pirmsskolas izglītības programma izglītojamiem ar valodas traucējumiem latviešu mācību valodā.

Izglītības programmā bija specifiski mācību priekšmeti – individuālās un frontālās logopēdiskās nodarbības, ritmika, ārstnieciskā vingrošana, kas sekmēja skolēnu valodas attīstību.

Viss mācību un audzināšanas process tiek pakļauts galvenajam mērķim – skolēnu valodas attīstībai un korekcijai, ņemot vērā skolēnu traucējumu pakāpi. (27)

Liepājas Pedagoģiskais institūts tika izveidots 1954. gadā uz Skolotāju institūta bāzes un līdz 90. gadu sākumam augstskola sagatavoja galvenokārt sākumskolas skolotāju, bērnudārzu pedagogus, matemātikas skolotājus un latviešu valodas un literatūras skolotājus visai Latvijai. (53) Liepājas pedagoģiskajā institūtā logopēda papildspecialitāti katru gadu apguva 6 – 8 studenti. Tas bija pietiekami, lai nodrošinātu prasības pēc logopēdiem. (49)

1962. gadā Liepājas Pedagoģiskajā institūtā noorganizēja divgadīgu klātienes- neklātienes kursus skolotājiem ar augstāko izglītību, kuros sagatavoja piecpadsmit logopēdus. Turklāt šā institūta Pamatskolas fakultātes studenti apguva zināšanas logopēdijā. Tie, kas vēlējās šo specialitāti apgūt varēja mācīties fakultatīvi. Pēc palīgskolu skolotāju iniciatīvas 1969. gadā Liepājas Pedagoģiskajā institūtā atvēra neklātienes nodaļu defektoloģijā, un tajā sagatavoja palīgskolu skolotājus – logopēdus.

1964. gadā Skolotāju kvalifikācijas celšanas institūts izveidoja speciālo skolu (galvenokārt palīgskolu) mācību priekšmetu skolotāju un internātu audzinātāju republikāniskās metodiskās apvienības. To mērķis – sniegt palīdzību skolotājiem un audzinātājiem mācīšanas un audzināšanas procesa pilnveidē, kā arī nepilnību korekcijā.

Par šo apvienību vadītājiem kļuva pieredzes bagātākie, radošākie pedagogi. Ar cieņu pieminami logopēdu metodiskās apvienības vadītāji E.Lauva, S.Zagorskis.

Palīgskolu logopēdu metodisko apvienību ilgu gadu veiksmīgi vadīja Kokneses internātpalīgskolas direktora vietniece Z.Bružika. Šo speciālistu meistarības celšanai lielu uzmanību veltījis Skolotāju kvalifikācijas celšanas institūta metodiķis G.Grickis. (13,105. – 129. lpp.)

3. RĪGAS 260. BĒRNU DĀRZS, TĀ MĀCĪBU UN AUDZINĀŠANAS UZDEVUMI NO 1984.GADA LĪDZ 1990.GDAM

Viena no izglītības un audzināšanas iestādēm, kas specializējusies darbā ar bērniem, kuriem valodas traucējumi ir Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”. Tās vēsture sākas jau 1984.gadā līdz ar Rīgas 260. pirmsskolas izglītības iestādes izveidošanu, kura līdz 1990.gada 19.oktobrim bija pakļauta Rīgas pilsētas Ļeņingradas rajona TDP Tautas izglītības nodaļai.

Laika gaitā Rīgas pilsētas Ļeņingradas rajona TDP Tautas izglītības nodaļai vairākkārtēji tiek mainīts nosaukums, bet pamatā tāpat tika veiktas Tautas izglītības nodaļas funkcijas. Tā bija bezstruktūras iestāde, bet visus tai pakļautos finanšu jautājumus kārtā centralizēta grāmatvedība. Tāpat arī lietvedību katra iestāde kārtāja atsevišķi. (36)

Rezultātā 260. pirmsskolas izglītības iestāde nepārtraukti tika pakļauta pārmaiņām, mainījās vadošās institūcijas.

Bērnu dārzs kopš dibināšanas dienas atrodas Rīgā, Riekstu ielā 14, un tā pirmā vadītāja bija Rītma Iesalmane.

260. pirmsskolas bērnu iestādes visu telpu kopējā platība bija 2601 kvadrātmeters. Grupu telpas (garderobe, rotaļu istaba, guļamistaba, tualete, ēdamtelpa) bija 1144 kvadrātmetrus liela. Iestādē bija paredzēts arī izolators vienam bērnam. (24)

1984. gadā tiek reorganizēta 17. pirmsskolas bērnu iestāde, latviešu plūsma tika pārcelta uz 260.bērnu dārzu, darbinieku pamatsastāvs tika veidots tieši no šīs iestādes bijušajiem darbiniekiem. Pieņemta darbā tiek metodiķe (V.Vilciņa), audzinātājas (A. Karlsona, I. Matneja, I. Gulbe, Dz. Dreimane, Ē. Šķibuste, I. Bukovska), audzinātājas siles grupās, aukles (G. Krūmiņa V. Eglīte) sanitāre (N. Bižāne), veļas mazgātājas, veļas pārzines (I. Tauriņa), saimniecības pārzine (V. Gailīte), pavāres (A. Metļona, R. Strode), vecākā medmāsa (J. Tarvide), muzikālā audzinātāja (Dz. Košena). (33)

Uz 1984. gada aprīli 260. bērnu iestādē bērnu skaits bija mazāks par vietu skaitu, jo nepastāvēja rindas uz bērnu iestādēm, un nav bērnu, kurus varētu uz šīm iestādēm nosūtīt.

260. bērnu dārzā mazbērnu novietnē pēc plāna uz 1984. gada beigām bija paredzēts atvērt divas mazbērnu novietnes grupas un trīs bērnu dārza grupas. Faktiski kopā atvērtas četras mazbērnu novietnes un četras bērnu dārza grupas. Līdz ar to virs plāna atvērtas 3 grupas. Jāpiemin, ka rindas pastāvēja tieši uz mazbērnu novietnēm, bērniem vecumā no 1-3 gadiem. (44)

Sākot ar 1984. gadu sakarā ar kadru trūkumu, citu audzinātāju slimību un atvaļinājumiem, kā arī mācību kursiem, papildus slodzes tika pieliktas uz vietas esošajiem audzinātājiem. Tāpat papildus slodzes tika pieliktas arī pavāriem, veļas, mazgātājām auklēm.

Audzinātājiem un arī citiem darbiniekiem tika dota iespēja aizpildīt vakantos amatus, profesiju savienošanas kārtībā. (34)

1986. gada 25. augustā, sakarā ar reformām vispārizglītojošajās un profesionālajās skolās, Rīgas 260. pirmsskolas bērnu iestādei bija jāatver sešas klases bērnu sagatavošanai skolai no sešu gadu vecuma ar mācībām latviešu valodas plūsmā (17)

Tā kā 1986. gadā bērnu iestāžu celtniecība netika plānota, bērnu skaits tika plānots lielāks nekā gaidāmais izpildījums 1985. gadā. 260. bērnu iestādē paredzēja atvērt četras grupas ar simts bērniem.

Tikai 1986. gadā 260. bērnudārzā izveido logopēdiskās grupas, līdz tam, bērnudārzs bija kā vispārizglītojošs.

Katru gadu bērnu skaits pirmsskolas bērnu iestādē pieauga, par to liecina arī kopējā statistika, ka 1987. gadā paredz Rīgas bērnu pirmsskolas izglītības iestādēs uzņemt 5350 bērnus, bet 1986. gadā tika uzņemti 5180 bērni. (21)

Sakarā ar 178. specializētās bērnu iestādes – bērniem ar smagiem runas traucējumiem, ar četrām grupām – 60 vietām, slēgšanu 1986. gada 1. septembrī, šīs grupas plānoja pārvietot uz 260. bērnudārzu. Līdz ar to šajā bērnu iestādē atvēra četras grupas bērniem ar runas traucējumiem. (47)

Uz 260. bērnudārzu līdz ar grupu pārceļšanu pārnāk strādā ne tikai audzinātājas (V.Stafecka, M.Ivaščenko, I.Čiekure, V.Roņāne) un aukles (I.Belova, M.Kurzemniece, E.Laube, L.Bērziņa, A.Romka, L.Zaļā, M.Daļinska), bet arī 4 logopēdes:

- S.Rapša;
- Z.Priedīte;
- M.Graudiņa;
- A.Tauriņa.(30)

260. pirmsskolas bērnu iestāde nodrošināja bērnu sagatavošanu skolai, aptverot individualitātes veidošanos, garīgo, fizisko un sociālo attīstību, iniciatīvas, zinātkāres, patstāvības un radošās darbības attīstību, veselības nostiprināšanu, psiholoģisko sagatavošanu skolai, kā arī valsts valodas lietošanas pamatiemaņu apguvi. Pirmsskolas vecuma bērnam galvenais darbības

veids – metode bija rotaļa, tādēļ pedagoģiskais process bija organizēts tā, ka bērni mācījās rotaļājoties.

Iestāde, izvirzot mērķus un uzdevumus izglītības programmas apguvei, ņēma vērā bērna valodas traucējumus, saglabājot bērna nacionālo identitāti, kā arī izglītības saturu, kas konkretizēts mācību programmās, apgūstot rotaļnodarbībās un ārpus rotaļnodarbību laikā.

Izglītības satura apguvei tika organizētas dažādas darba organizācijas formas:

- rotaļnodarbības visai bērnu grupai;
- rotaļnodarbības bērnu apakšgrupās;
- apvienotās rotaļnodarbībās;
- apakšgrupu darbs;
- individuālais korekcijas darbs ar bērnu;
- bērna mācīšanās patstāvīgā darbībā;
- bērnu pašnodarbības aktivitāšu centros.

Dažādu organizācijas formu rotaļnodarbības organizēja katru dienu rīta un/vai pēcpusdienas cēlienā, nodrošinot vienmērīgu bērnu darbības slodzi dienā un nedēļā. (38)

Rotaļnodarbību sarakstā tika iekļauti šādi rotaļnodarbību veidi un to skaits izglītības programmas īstenošanai (vienai nedēļai) (skatīt 1.2. tabulu):

1.2. tabula

Nr.	Rotaļnodarbības veids	Rotaļnodarbību veidu skaits vienā nedēļā				
		Bērniem līdz 1 gadam	Bērniem no 1 līdz 2 gadu vecumam	Bērniem no 2 līdz 3 gadu vecumam	Bērniem no 3 līdz 5 gadu vecumam	Bērniem no 5 gadu līdz pamat izglītības programmas apguves sākšanai
1.	Iepazīstināšana ar apkārtni un sabiedriskās dzīves norisēm	-	-	1	1	1
2.	Literatūra	-	-	1	1	1

1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.
3.	Iepazīstināšana ar dabu	-	-	1	1	1
4.	Runas attīstīšana	-	-	1	1	1
5.	Valodas attīstīšana un orientēšanās apkārtnē	5	5	-	-	-
6.	Matemātisko priekšstatu veidošana	-	-	1	-	-
7.	Matemātika	-	-	-	1	1
8.	Sensorā attīstīšana	5	3	1	-	-
9.	Darbības ar priekšmetiem	5	3	1	-	-
10.	Tēlotājdarbība	-	1	-	-	-
12.	Veidošana	-	-	1	1	1
13.	Aplicēšana	-	-	1	0,5	1
14.	Konstruēšana	-	-	-	0,5	1
15.	Rokdarbi/mājturība	-	-	-	1	1
16.	Kustību attīstība	5	5	5	-	-
17.	Sports	-	-	-	5	5
18.	Mūzika	5	5	2	2	2
19.	Speciālā rotaļnodarbība	5	5	5	5	5

(26)

Lai attīstītu fizisko sagatavotību, vismaz 3 reizes nedēļā tika organizētas fizikālās rotaļnodarbības un sporta spēles telpā vai laukā. Lai kvalitatīvi veiktu valodas traucējumu novēršanu, iestāde organizēja speciālistu organizētas individuālās un apakšgrupu rotaļnodarbības, valodas traucējumu korekcijai, atbilstoši attīstības traucējuma veidam. Šīs speciālās individuālās un grupu rotaļnodarbības īstenoja pedagoģiskā procesa laikā, paralēli rotaļnodarbībām, nodrošinot individuālu un diferencētu pieeju, rehabilitāciju un pedagoģisko korekciju.

Galvenais uzdevums bija sadarbība ar ģimeni, lai nodrošinātu bērnu sagatavošanu skolai, kas bērnos attīstīja īpašības, kas sekmēja interesi mācīties. (34)

260. bērnu iestādē bērni tika audzināti aktīvas darbības procesā – piemērotā darbā, daudzveidīgās nodarbībās, iepazīstinot bērnus ar viņiem saprotamiem sabiedriskās dzīves notikumiem. Svarīgi šai darbā bija ievērot bērnu vecuma īpatnības, kā arī individuālās, psiholoģiskās un fizioloģiskās īpatnības un valodas traucējuma pakāpi. (50)

Bērnudārzā organizēja dzimtās valodas – latviešu valodas, rakstīt un lasīt, elementāro matemātisko priekšstatu veidošanos, muzikālās, tēlojošās, konstruēšanas un fiziskās nodarbības, kā arī bērnu iepazīstināšanu ar dabu.

Arī audzinātājiem bija konkrēti uzdevumi, ko mācīs, kā mācīs un ar kādām metodēm, jo bērni bija jāiemāca gan rakstīt ciparus, gan burtus, kā arī pareizi ar pilnu teikumu atbildēt uz audzinātājas jautājumiem. Īpaša uzmanība tika pievērsta bērniem ar valodas traucējumiem, jo šeit bija ne tikai jāatklāj problēmas cēlonis, bet jācenšas to novērst, lai bērns spētu runāt, atbildēt pilniem teikumiem un vispār saprastu runu. Arī te kā galvenā metode minama rotaļa. Bērns caur rotaļu izsaka savu vēlmi parādīt savu iekšējo pasauli, emocijas, līdz ar to izpaužas arī konkrētā valodas problēma, ko varbūt nav izdevies noskaidrot jau iepriekš. Pirmsskolas vecumā strauji attīstās valoda, bet līdzko ir kāda barjera valodas skanējumam, tā neattīstās.

Jau 1987./88. mācību gadā 260. pirmsskola strādā 5 dienas nedēļā, tajā ir 4 logopēdiskās grupas un mācības bērniem notika latviešu valodā. (20)

Kā liecina iesniegtās atskaites 1987./88. mācību gadā 260. pirmsskolas iestādi kopā apmeklēja 256 bērni, no kuriem 207 ir no 3 gadu vecuma, 34 - 6 gadus veci, 31 – 7 gadus veci. Šajā pašā mācību gadā speciālās grupas bērniem ar runas traucējumiem apmeklēja 54 bērni, kuri ir vecumā no trim gadiem.

Vēl jāpiebilst, ka 194 bērni apmeklēja pirmsskolas iestādi 12 – 14 stundas dienā, savukārt 62 bērni šeit paliek pat visu diennakti. (21)

1989. gadā bērnu skaits pirmsskolas izglītības iestādē krasi samazinājās, jo stājās spēkā lēmums, kas paredzēja, ka mātēm ar bērniem līdz 3 gadu vecumam jāatrodas mājās. Līdz ar to daudzi vecāki savus bērnus izņēma no bērnudārza, bet tie, kas atradās rindās, tā arī neievietoja bērnus bērnu iestādē. (32)

4. RĪGAS 260. BĒRNUDĀRZA (NO 2001.GADA SPECIĀLĀS PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDE „RIEKSTIŅŠ”) PEDAGOĢISKĀ DARBĪBA BRĪVVALSTS LAIKĀ (1991 – 2009)

4.1. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) darba organizācija

20. gadsimtā Latvija izveidojās par neatkarīgu valsti un par galveno uzdevumu izvirzīja demokrātiskas, tiesiskas un pilsoniskas sabiedrības izveidošanu.

Līdz ar to 20.gs. 90 gadi ienesa izmaiņas darba plānošanā vadītājam, skolotājiem un logopēdiem.

Apzinoties savu atbildību pret katru bērnu, tika izveidots jauno ģimeņu ienākšanas modelis iestādē. Visu gadu tika apzinātas tās ģimenes, kuru bērniem nepieciešama logopēda palīdzība. Mācību gada beigās tika veikta jauno ģimeņu un bērnu izpēte, kura paredzēja arī konsultācijas ar speciālistiem un psihologu, lai noteiktu katra bērna individuālās iespējas un iespējamo valodas korekcijas darba plānu. Vecākiem bija dota iespēja iepazīties ar grupas pedagogiem un logopēdu, kuri strādās ar bērnu, kā arī jau laicīgi varēja vienoties par laiku, kad bērns sāks apmeklēt šo iestādi.

Sākoties jaunajam mācību gadam, uzsāka jau iepriekš pārdomāto bērna valodas korekciju, kas diendienā saistīta ar bērna personiskā “ES” apziņas veidošanu un nostiprināšanu, viņa darbības attīstīšanu un spēju radoši izmantot iegūtās zināšanas, prasmes un iemaņas.

Kā darba prioritāte tika izvirzīts audzināt tikumisku un ētisku attieksmi bērnam pašam pret sevi, savu ģimeni, māju, bērnudārzu, darbu, dabu, tautu un pasauli, kas izpaužas atbilstošā rīcībā un atbildībā. Iestādes darbinieki centās nodrošināt atbilstošus apstākļus bērnam kā pētniekam, pārveidotājam un radītājama attīstošā vidē, kurā ar savu darbīgumu viņš attīstās mācoties, izprotot cēloņsakarības, veidojot spriedumus, secinājumus un atziņas par:

- fizisko pasauli, salīdzinot, mērot, sverot, būvējot, konstruējot, strādājot ar koku un mālu, rotaļājoties smiltīs un ūdenī, darbojoties ar dažādiem priekšmetiem un krāsām;
- sociālo un kultūrs informāciju, piedaloties sabiedriskos pasākumos un svētkos, gūstot priekšstatu par veselīgu dzīves veidu, kopīgi klājot galdu un gatavojot ēdienu, klausoties pasakas un lasot stāstus, iejūtoties citu lomās un pasaku tēlos;
- loģiku un matemātiku, salīdzinot un skaitot, atklājot līdzības un vispārinot, kārtojot un liekot noteiktā secībā, šķirojot un klasificējot, izmantojot simbolus;

- mutisko un rakstu valodu, ieklausoties un pētot skaņu pasauli, atdarinot un vingrinoties lasot un rakstot, zīmējot ilustrācijas un diktējot, pastāstot par redzēto, piedzīvoto un pārdzīvoto, izsakot un pamatojot savas domas.

Vecākiem tika dota iespēja saņemt logopēda, defektologa, psihologa un bērnudārza ārsta konsultācijas un palīdzību. (22)

Bērni šo iestādi apmeklēja līdz brīdim, kad medicīniski pedagogiskā komisija atzina par iespējamu bērnam atgriezties vispārēja tipa bērnudārzā vai uzsākt mācības skolā arī bērnudārza izlīdzinošajā grupā, kas strādā pēc 1. klases programmas.

Ar laiku iestādē izveidoja īpašu dzīves ritms:

- bērni ierodas no 7.00 – 8.30;
- brokastis no 8.30.-9.00;
- dažādas nodarbības no 9.00 – 11.00;
- pastaigas, sports no 11.00 – 12.00;
- pusdienas no 12.00 – 13.00.
- atpūta (diendusa) no 13.00 – 15.00;
- mācības individuālajās un pulciņu nodarbībās no 15.00 – 16.00;
- pabeidza iesāktos dienas darbiņus un gāja pastaigā no 16.30 – 19.00.
- Dienas pirmo pusi paralēli audzinātājiem strādāja logopēdes.

Tie bērni, kuri apmeklēja diennakts grupiņas:

- vakariņoja no plkst. 19. 30 – 20. 00.;
- no plkst. 20.20 – 21. 00 klausās vakara pasaciņu un gatavojas gulēt.

Lai pilnveidotu bērnu radošās spējas, bija iespēja piedalīties tēlotājmākslas, keramikas un sporta deju pulciņu nodarbībās.

Bērniem tika organizētas arī dejošana un ritmika, kas palīdzēja bērnam atbrīvoties un vienlaicīgi ar dažādu vingrinājumu palīdzību novērsa runas traucējumus. Bija nodarbības arī pie tekstilmākslinieces. (32)

Par to, lai bērniem būtu laba fiziskā veselība un stāja, bērnudārzā par to rūpējās fizikultūras un ārstnieciskās fizikultūras speciālists, masieris, ārsts un procedūru māsa. G.Grigorjeva par iestādi teica šādus vārdus: “Vēlamies, lai bērni, kuri apmeklē mūsu bērnudārzu, izaug par dzīves izturīgiem, ar sirdsgudrību un labestību apveltītiem cilvēkiem, tāpēc katra diena atnāk ar jaunām atziņām. Bērnudārzu veidojam kā māju, kuras cenrā ir bērns ar viņam vien piemītošajām personības iezīmēm. Šādā pārdomātā un speciāli sagatavota vide atbilst bērna vajadzībām brī

kustēties, spontāni veikt dažādas aktivitātes, eksperimentēt, pašam apgūt lietu un parādību pilno pasauli. Ja bērns jūt, ka vide ir droša un atbilstoša, viņš neaiztur savu emociju izpausmes, ir dabīks, darboties gribošs. Tas ir būtisks priekšnoteikums bērna iedzimto dotumu attīstībai un valodas korekcijas darbam. Īpaši svarīga ir noskaņas radīšana grupā. Te palīdz rīta aplis, kurā bērni sadodas rokās un izdzied savu saules dziesmiņu. Aplis ir kā koncentrēšanās vieta labam darbam, kā jūtu stiprināšana, kā bērnudārza dvēseles redzamā daļa, tāpēc turama tīra un balta”.

(21)

Salīdzinot ar 1987./88. mācību gadu, bērnu skaits 260. pirmsskolas iestādē bija tikai 152 bērni. (24)

Bērnudārzs bija ar vispārējo izglītības programmu ar 4 logopēdiskām grupām. Darbs grupās notika latviešu valodā un iestādē strādāja 4 logopēdi, 2 muzikālās audzinātājas, 24 audzinātājas, vadītāja, vecākie audzinātāji, metodiķe un defektologs. (24)

Arī 1992. gadā bērnu skaits bērnudārzā samazinājās, īpaši trūka mazbērnu novietņu bērnu, jo pieņēma lēmumu par pabalstu izmaksu mātēm, kurām bija mazi bērni, no mazbērnu novietnēm bērni līdz 3 gadu vecumam tika izņemti ārā. (37)

Šajā pašā mācību gadā bērnudārzu apmeklēja 174 bērni, un jāuzsver tas, ka tie vairs nebija tikai latviešu tautības bērni, bet arī 22 krievu tautības bērni. 60 bērni, kuriem bija valodas traucējumi (ja dzirde nebija traucēta) mācījās 4 grupās.

Bērnu skaita svārstīšanos ietekmēja arī slimošana, kas 1992. gadā bijusi reģistrēta 128 reizes. Pārsvārā bērni slimojuši ar gripu, augšējo elpošanas ceļu akūtām infekcijām un angīnu. (22)

Darba režīms vēl joprojām saglabājās piecu dienu un realizēja 12 un 24 darba stundas un nu jau atradās pašvaldības pakļautībā. Arī mācības notika latviešu valodā, un grupu skaits jau sasniedza vienpadsmit grupas. Un tās ir pārpildītas, pēc nolikuma vajadzēja būt 12 bērniem grupā, bet bija 13 – 14 bērni.

Bērnudārzā tika organizētas arī rotaļu grupas, kas darbojās divās maiņās – vai nu no rīta, vai pēcpusdienā un pusdīvos dienā tās mainījās – septiņiem vakarā. Rotaļgrupa bija parēdzēta kā palīdzība vecākiem, kuri bērnus audzināja mājās un bija problēmas ar valodu. Tie bija dažāda vecuma bērni, bet viņu skaits bija mazs. Maiņā kopā bija 7 bērni. Viena maiņa nāca divas reizes nedēļā, otra trīs reizes. Bērni nāca dziedāt, dancot, zīmēt, viens otru satikt, sadraudzēties, mācījās parezi runāt, attīstīja fonemātisko dzirdi. (23)

Pārmaiņas notika 1993. gadā, kad apstiprināja to, kā jāiekārto logopēdiskais kabinets.

Logopēdiskajā kabinetā vajadzēja atrasties:

1. Sienas spogulis logopēdiskajām nodarbībām 50 x 100 cm (ar speciālu apgaismojumu) 1 gab.
2. Spoguļi individuālajam darbam 6 gab.
3. Logopēdiskās zondes 1 komplekts.
4. Ūdens krāns, izlietne.
5. Klases tāfele 1 gab.
6. Skapji un sekcija.
7. Skolēnu soli 6 – 8 gab.
8. Kancelejas galds 1 gab.
9. Krēsli.
10. Magnetafons 1 gab.
11. Atskaņotājs, videomagnetafons (pēc iespējas) 1 gab.
12. Diaprojektors, filmskops (pēc iespējas) 1 gab.
13. Grafoprojektors, kompjūters 1 gab.
14. Saliekamās ābece individuālajam darbam 6 gab.
15. Uzskate valodas korekcijai un attīstībai, priekšmetu attēli (frontālajam un individuālajam darbam (sižetu attēli, attēlu sērijas).
16. Uzskates un izdales materiāls individuālajam un frontālajam darbam visu runas un rakstu valodas traucējumu veidu korekcijai.

Tāpat uz katru bērnu logopēdisko zonu un valodas korekcijai nepieciešamo instrumentu dezinfekcijai, ik gadu iedalīja 0,025 kg 96,0% medicīniskā spirta. (99)

Tika noteikts, ka logopēdiskajām nodarbībām jānotiek atsevišķā, sanitāri higiēniskām prasībām atbilstošā telpā, kā arī ievieša logopēdam nepieciešamos dokumentus:

- bērna valodas pārbaudes žurnālu (karte);
- bērna apmeklētības žurnālu;
- anketu vecākiem, kurā norāda sīkākas ziņas par bērnu;
- logopēdiskās apsekošanas kartiņas.

Šajā iestādē turpināja uzņemt bērnus ar valodas sistēmas nepietiekamu attīstību, fonētiski – fonemātiskiem traucējumiem, fonemātiskiem traucējumiem, logoneirozi, fonētiskiem izrunas traucējumiem, runas traucējumiem.

260. bērnudārzam bija bagāta materiālā bāze. Tā veidota kopā ar vecākiem. Grupās tika veidota ļoti laba atmosfēra, ko veidoja tieši pašas audzinātājas un logopēdes, kuras te strādāja. (26)

Akcentējot iestādes darba specifiku, G.Grigorjeva saka: „Logopēdiskajās grupās daudz zīmēja, jo bērni nevarēja izteikties. Daudz darba, lai sekmētu katra bērna individuālo attīstību. Metodika visā bērnudārzā bija saistīta ar valdorfpedagoģiju.” (Grigorjeva, 1994).

Katrā grupā savā stilā iekārtotas attīstības zonas, tas atkarīgs gan no audzinātājas izdomas un prasmes, gan no spējām un gaumes.

1994./95. mācību gadā tiek izteikti priekšlikumi par 260. bērnudārza pārveidošanu par logopēdisko bērnudārzu – valodas centru, īpaši akcentējot satura lomu pedagoģiskā un valodas korekcijas darbā, lai uzlabotu darbu ar logopātiem un bērniem, kuriem nepieciešama defektologa palīdzība, kā arī audzinātu audzinātāju pašizglītības problēmu.

Rezultātā uz 260. bērnudārza bāzes, apvienojot 99. bērnudārzu un 260.bērnudārza logopēdiskās grupas, tika izveidots logopēdiskais bērnudārzs – valodas centrs, pamatojoties jau uz izstrādātā logopēdiskā bērnudārza – valodas centra nolikumu.

Uz vakanto iestādes vadītāja vietu un vēlmi vadīt iestādi izsaka G.Grigorjeva, kurai bija arī metodiskā darba pieredze – līdz šim šajā pašā iestādē pildījusi metodiķes pienākumus. 1994. gada 2. jūlijā G.Grigorjeva tika apstiprināta par 260. bērnudārza vadītāju, pēc tam par 260. logopēdiskā bērnudārza – valodas centra vadītāju. (23)

1995. gadā tika apkopota informācija par to, no kādām Latvijas pilsētām un rajoniem bērni apmeklē Rīgas speciālo pirmsskolas izglītības iestādi „Riekstiņš”:

1. Jelgavas rajons – 1 bērns.
2. Jaunmārupe – 2 bērni.
3. Sigulda – 1 bērns.
4. Tukuma rajons – 1 bērns.
5. Ķekava – 1 bērns.
6. Krāslavas rakons – 1 bērns.
7. Saldus rajons – 1 bērns.
8. Ogres rajons – 1 bērns.
10. Rīgas rajons „Baloži” – 1 bērns.

Jāņem vērā to, ka kopējais bērnu skaits šajā gadā ir 148, redzams, ka pārsvarā tomēr grupas aizpildīja bērni no Rīgas, jo vecāki apzinājās, ka svarīgs ir laiks, kas jāpavada ceļā, izdevumi, attālums. Izdevīgāk bija atrast speciālo pirmsskolas izglītības iestādi tuvāk savai

dzīvesvietai. Arī bērna atstāšana uz 24 stundām iestādē varēja ietekmēt bērna emocionālo stāvokli, kas varēja nelabvēlīgi ietekmēt mācīšanās procesu. (43)

Laika gaitā bērnu skaits iestādē pamazām pieauga, līdz ar to arī darbinieku skaits bija ju 63. Tika izveidota arī viena diagnostikas grupa, kā arī 1. klase – izlīdzinošā.

2001. gadā 260. logopēdiskajam bērnudārzam – valodas centram, tika mainīts nosaukums: Rīgas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”, kas šo nosaukumu saglabājis līdz pat šodienai. (35)

Šobrīd “Riekstiņā” strādā 38 pedagogi. 18 pirmsskolas pedagogi, 11 logopēdi, 4 mūzikas skolotāji, 2 sporta skolotāji, izglītības psihologs, metodīķis. Kā pozitīvu piemēru var minēt to, ka, ja līdz 1990. gadam pedagogiem nebija atbilstošas izglītības, tad tagadar augstāko pedagoģisko izglītību ir 35. No tiem 6 pedagogiem ir maģistra grāds. Trīs pedagogi ir ar vidējo izglītību, šobrīd viņi studē pirmsskolas pedagoģiju. Arī maģistrantu skaits palielinās. Četri logopēdi studē maģistrantūrā.

Katrā grupā ir divas audzinātājas un viena logopēde. Ir izveidota arī eksperimentālā 1. klase – bērni, kuri par vēlu šurp atvesti un viņiem vēl bija saglabāties kā defekts. Tika izveidota arī diagnostikas grupa, kurā ņēma bērnus īslaicīgai izpētei, kurus pēc tam novirzīja uz citām grupām vai uz citu iestādi.

Iestādē ir 11 grupas:

1. Grupa – „Zīļuki”.
2. Grupa – „Ķipari”.
3. Grupa – „Vāverēni”.
4. Grupa – „Bitītes”.
5. Grupa – „Pūcītes”.
7. Grupa – „Rūķītis”.
8. Grupa – „Cālēni”.
9. Grupa – „Ābecīši”.
10. Grupa – „Pelēni”.
11. Grupa – „Zvaniņi”.
12. Grupa – „Kārumnieki”.

Desmit no tām ir jaukta vecuma, bet viena sagatavošanas grupa.

Šajā mācību gadā ir 152 audzēkņi. 139 no tiem ir valodas attīstības traucējumi, bet 13 ar somatiskajām saslimšanām. “Riekstiņā” izglītojas 43 meitenes. Četriem bērniem ir invaliditāte.

Tāpat uz šo dienu Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” realizē divas pirmsskolas izglītības programmas:

1. Speciālo pirmsskolas izglītības programmu izglītojamajiem ar valodas attīstības traucējumiem.
2. Speciālo pirmsskolas izglītības programmu izglītojamajiem ar somatiskām saslimšanām.

Laika gaitā Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” ir izvirzījusi savu konkrētu mērķi – veicināt bērna attīstību kopveselumā, sekmēt valodas un runas attīstību, sagatavojot pamatizglītības apguves uzsākšanai.

Iestāde piedāvā psihologa konsultācijas gan bērnam, gan ģimenei. Jāpiebilst, ka tieši Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” bija viena no pirmajām iestādēm, kurā pedagoģiskajā praksē kā jauninājumu ieviesa psihologa klātbūtni darbā ar šādiem bērniem. Psihologs savā darbā pielietoja smilšu terapiju un pasaku terapiju. (36)

4.2. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) logopēdiskais darbs

Par logopēdu varēja strādāt persona, kurai bija augstākā defektoloģiskā izglītība vai arī augstākā filoloģiskā izglītība un pabeigti logopēdu sagatavošanas kursi.

Plānojot darbu, logopēds strādāja sadarbojoties ar grupas audzinātāju. Kopā tika izvirzīts uzdevums darbā ar bērnu, ne tikai valodas korekcijai, bet arī saskarsmes kultūras veidošanā, plānoja svētkus, tematiskās pēcpusdienas, sporta pasākumus, izvirzīja uzdevumus katrai dienai, plānoja rotaļas, nodarbības. Viss audzinātāju un logopēda darbs tika mērķtiecīgi virzīts uz bērna individuālo attīstību.

Tā kā iestādē strādāja ar bērniem, kuriem ir valodas traucējumi, primāri bija bērnam nodrošināt runāšanu, jo runa attīstās, tikai to dzirdot un pašam runājot. Tāpēc nodarbības lielākā mērā tika veidotas pārrunu veidā, izsakoties, bet ne vienmēr tika panākts vēlamais rezultāts, jo bērni tiešām bija ar valodas traucējumiem, kad bieži vien tie vispār nerunāja.

Tā kā bērniem, kuriem valodas traucējumi, vairākums gadījumu roka nav atbrīvota, bet gan saspringta, audzinātājas un logopēdes palīdzēja – uzlika savu roku uz bērna rokas un kopīgi pildīja uzdevumu. (25)

Logopēdiskajā nodarbībā tika izmantotas galvenokārt šādas metodes:

- praktiskās (daudzveidīgi artikulācijas orgānu, pirkstu, balss u.c. vingrinājumi);
- rotaļas – valodas, kustību, lomu, radošās u.c.; grafisko shēmu modelēšana);
- uzskatāmības (priekšmetu, attēlu, maketu u.c. vērojumi);
- dažādu skaņu ierakstu klausīšanās;
- filmu izmantošana dažādos darba posmos;
- vārdiskās metodes, ņemot vērā bērna vecuma īpatnības, runas traucējuma struktūru, korekcijas darba mērķi un konkrēto darba posmu. (18)

Arī logopēdes uzsvēra, ka daudz tika izmantoti korekcijas darbā vingrinājumi un rotaļas pirkstu muskulatūras attīstībai. Pirkstu vingrinājumi (jau no 2 gadu vecuma) palīdz apgūt bērnam ne tikai elementārās pašapkalpošanas iemaņas, bet stimulē arī runas kustību centru darbību, veicina bērna garīgo attīstību.

Logopēdes atklāja, ka pirkstu vingrināšanai noder dažādas kustības, kuras kļūst interesantākas, lietojot pirkstainus cimdiņus, dūrainišus ar sejiņām, atšķirības zīmītēm.

Tāpat visa mācību gada laikā pilnveidota grupu priekšmetiskā vide, lai veicinātu bērnu izziņas intereses un nodrošinātu bērnu spēju darboties patstāvīgi.

Organizējot korekcijas darbu, jāņem vērā didaktiskie un specifiskie nodarbību veidošanas principi, tomēr centrā bija persona ar valodas traucējumu. Logopēdiskā nodarbība sākās ar to, ka, pirmkārt, tika vingrināts runas apartāts, vingrināta tika gan mēle, lūpas, gan balss saites, tika veikti arī elpošanas vingrinājumi. Bērnodārza logopēdi savā darbā izmantoja arī zondi, palīdzot, piemēram pacelt mēli.

Logopēdi savu nodarbību organizējuši, cenšoties ievērot 4 runas darbības veidus: klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu (vecākā posma bērniem 6 – 7 gadus veciem). Nodarbības laikā bērniem bija jābūt aktīviem līdzdalībniekiem.

Tāpat organizējot logopēdisko nodarbību, logopēdi centās panākt to, lai tiktu attīstīta fonemātiskā uztvere, attīstīta dzirdes uzmanība (klausās, saklausa), tiktu attīstīta atmiņa un novērošanas spējas (atceras redzēto), tiktu attīstītas paškontroles iemaņas. Logopēdiskajās nodarbībās bija jānodod bērniem iespēja lietot runu dažādos komunikācijas veidos (atbilde uz jautājumu, jautājums). Logopēdiem bija ievērot to, lai bērniem dodamie vingrinājumi atbilstu tēmai un korekcijas vajadzībai, t.i., logopēdiskajam slēdzienam, kā arī nodarbībā nebūtu pārāk daudz metožu.

Veidojot uzdevumus nodarbībai logopēdi ņēma vērā to atbilstību vecumam (uzdevumos izmantojama tāda grūtību pakāpe un tāds valodas materiāls, kas bērnam ir saprotams).

Tāpat tika domāts par uzdevumu uzskatāmību, jo dažādu uzskates materiālu izmantošana mācību darbā deva iespēju bez citām sajūtām iesaistīt arī redzi, kas, aplūkojot priekšmetus, novērojot tos, bija svarīgākā izziņas metode). (19)

Atdarināšana. Tai bija būtiska nozīme valodas apguvē, līdz ar to logopēdi to izmantoja darba organizēšanā. Pirmos vārdus bērns apgūst, pateicoties attīstītai dzirdei un atdarināšanas spējai. Tā veidojas bērna vārdu krājuma lielākā daļa. (19)

Lielākā darba slodze vienmēr bija nodarbības pirmajā pusē, īpaši bērniem, kuriem ir valodas sistēms nepietiekama attīstība (VSNA), jo viņi ātri nogura. Neatņēma nodarbību sastāvdaļa bija dinamiskā pauze, kas varēja būt saistīta gan ar runas materiālu, gan roku un pirkstu sīkās muskulatūras vingrināšanu, gan pilnīgi nesaistīta ar runas materiālu. Šī pauze mēdza būt aktivizējoša vai, gluži otrādi, relaksējoša.

Tāpat logopēdiskajās nodarbībās tika izmantoti dzirdes uzmanības, dzirdes atmiņas veicināšanas vingrinājumi. Šajā darba posmā tika izmantoti dažādi skanoši trauciņi, stabulītes, bungas, zvaniņš.

Bērnodārzā rotaļa bija galvenā metode darbā ar bērniem. Rotaļnodarbību skaits ir noteikts atbilstoši katrai vecuma grupai. Caur rotaļu bērns attīstīta valodas izjūtu, atmiņu, iztēli, domāšanu,

kustības spējas, saprast un sadarboties ar citiem bērniem un pieaugušajiem, paplašina priekšstatus par apkārtējo dzīvi.

Logopēds izmantoja dažādu veidu rotaļas – rotaļa ar paraugu, ar jautājumu, ar norādījumu un tās tiek atlasītas korekcijas mērķim. Rotaļai klāt tika piesaistīta mūzikālais pavadījums, lomu spēles.

Logopēdiskā korekcija veiksmīgi realizējās, rotaļas darbībai pārejot un mācību darbu.

Logopēds savu darbu organizēja, sadarbojoties ar psihologu, medicīnas darbinieku, audzinātājām.

Ikdienā tika veikta sistemātiska bērnu pedagoģiskā novērošana, ko fiksēja individuālā darba dienasgrāmatās. Katra bērna attīstības analīzē tika atspoguļota izvirzīto uzdevumu realizācija un plānots turpmākais darbs, perspektīva. Vērtējumu par programmas apguvi bērnam izteica mutvārdos, uzsverot pozitīvo, nozīmīgāko viņa darbībā, rīcībā, sasniegumos un mudināja pilnveidot prasmes un iemaņas, kā arī regulāri informēja par to vecākus.

4.3. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) darbinieku dalība kvalifikācijas celšanasursos, semināros

Lai pilnveidotu, gūtu papildus zināšanas un informāciju savas kvalifikācijas celšanai, vadītāja, audzinātājas, logopēdes regulāri piedalījās dažādos kvalifikācijas celšanas pasākumos, piemēram:

- vadītāja – seminārs bērnu rehabilitācijā „Vaivaros”;
- vadītāja – ministrijas organizētie semināri speciālo bērnudārzu vadītājiem;
- vadītāja – tēlotājmākslas kursi „Madariņa”;
- vadītāja, audzinātājas, logopēdes – „Pedagoģiskā darba plānošana grupās kā pamats mērķtiecīgam pedagoģiskajam un valodas korekcijas darbam”;
- vadītāja un logopēdes – bērnu attīstības traucējumu diagnostikas un rehabilitācijas kursi;
- logopēdes – Logopēdu asociācijas semināri;
- audzinātājas – Pilsētas skolu valdes organizētie tālākizglītības kursi;
- fizikultūras audzinātāja – ārtsnieciskās fizikultūras kursi „Vaivaros”.
- vadītāja, audzinātājas, logopēdes „Kā sadalīt pienākumus bērniem grupā”;
- vadītāja, audzinātājas, logopēdes „Pirkstiņu vingrinājumi un ritma instrumentu izmantošana diena gaitā”.

Vadītāja G. Grigorjeva ne tikai piedalījās, bet arī pati organizēja dažādus seminārus. Kā piemēru var minēt Izglītības un Zinātnes ministrijas reģionālā semināra organizēšanu un Izglītības un zinātnes ministrijas rīkoto zonālo semināru - Rīgas pilsētas vadītājiem, ar mērķi piedalīties atklātajās nodarbībās.

Tāpat ar G. Grigorjevas iniciatīvu tika organizēti kursi vispārēja tipa bērnudārza vadītājiem un metodiķēm, kur nav logopēda. Ar laiku plānoja organizēt kursus audzinātājiem ar pedagoģisko izglītību, kā arī kursus logopēdiem, kuri strādā vispārīgā tipa pirmsskolas izglītības iestādē. Jaunas informācijas iegūšana deva iespēju to izmantot savā individuālajā darbā. (31)

Vadītāja G. Grigorjeva piedalījies arī vairums pedagoģiskajās sēdēs:

1. „Pedagoga loma bērna personības attīstībā, tās izpratne” (radošā darbnīca – pedagogs un lulle (pašgatavota) kā bērns, kuram veltam savas pārdomas);
2. „Pedagoģiskā procesa plānošanas pilnveide”.
3. „Valodas korekcijas procesa analīze – veiksmes un neveiksmes, iespējamais risinājums nākamajam mācību gadam”.

4. „Pirmsskolas izlītības iestāžu iespēju paplašināšana bērniem ar valodas attīstības traucējumiem sagatavošanā pamatizglītības uzsākšanai”;

5. Pedagogu anketēšana „Ko es domāju par jaunievedumu savā darbā, kā to pielietot”. (30)

Lai iepazītu to, kā notiek darba organizācija bērnu iestādēs citās valstīs, vadītāja G.Grigorjeva piedalījies pieredzes apmaiņā uz Franciju. (29)

Regulāri notika interesanto ideju dienas grupā. Kā pozitīvu piemēru var minēt pieredzes apmaiņu ar citu pirmsskolas izglītības iestāžu pedagogiem un vadītājiem, sanākot kopā un daloties zināšanās, kā arī veidojot kopīgus seminārus.

Iestādes pedagogi izrāda lielu iniciatīvu un piedalās pilsētas un rajona rīkotajās izstādēs ar didaktiskām spēlēm, lēllītēm, keramikas darbiņiem.

4.4. Rīgas 260. bērnudārza (no 2001. gada Speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš”) tradīcijas

Katrā kultūrvidē veidojas savas izglītības tradīcijas saistībā ar laikmeta politiski ekonomisko situāciju. Liels skolotāju devums ir gadskārtu ieražu, dažādu svētku organizēšanā. Bērni ar prieku gatavojas svētkiem, jo tad kopā ar viņiem ir arī vecāki. Pirmskolas audzināšanas darba pamatvirzienos izvirzīta tēze, ka bērnudārzā ir jāsaglabā katras tautas nacionālā kultūra, tradīcijas un jārada tautai raksturīgais garīgais līmenis Ikvienas tradicionālās kultūras tautas materiālajām, kā arī garīgajām vērtībām līdzī nāk tautas pedagoģija. Tautas pedagoģijā audzināšana ar tradīcijām vienmēr ir bijusi kā dzīves sastāvdaļa. Bērnu vecāku dzīve ritējusi pēc tradīcijām, ticējumiem, ieražām un šajā dzīvē tika ievadīts bērns, kurš praktiski apguva savas tautas tradīcijas. Kā viena no lielākajām kultūras vērtībām mūsu tautai ir folkloras. Visefektīvāk bērnu audzināšanā no folkloras veidiem var izmantot tautasdziesmas. Tieši tās audzinātājas izmantojušas Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes “Riekstiņš” gadskārtu ieražas, svinot tādus svētkus kā Mārtiņi, Ziemassvētki, Meteņi, Lieldienas, Jāņi. Visas latviešu svinamās dienas ir bagātas dažādām izdarībām, kas domātas prieka izpausmei. Gadskārtu svētkos parādās latviešu pasaules uztvere, tautas pedagoģija, tikumi, tautas tradīcijas, tautas māksla. Šie svētki bērniem ir pievilcīgi ar savu krāšņumu. Bērns iegūst plašu informāciju- par paražām dažādos svētkos, par ticējumiem, par gērbšanos, par galda klāšanu. (8) Kā vienus no pirmajām gadskārtu ieražām Rīgas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde “Riekstiņš” sāk svinēt Lieldienas. Jau laikus pirms Lieldienām cilvēki redzēja dabā pārmaiņas, kas nesa vēsti par pavasara iestāšanos un Lieldienu tuvošanos: saule pakavējās ilgāk pie debesīm, gaiss kļuva siltāks, sniegs nokusa un zemē parādījās zaļa zāle. Pēc garās ziemas visi nepacietīgi gaidīja Lieldienas, kas iezīmēja pilnīgu Saules uzvaru pār tumsu un dabas atmodu. (6)

Notika telpu rotāšana, bērni mācījās tautas dziesmas un rotaļas, bet vislielāko prieku sagādāja olu krāsošana. Iestādes audzinātāju pienākums bija sniegt pirmos priekšstatus par Lieldienu svinēšanas tradīcijām. Bērni tika iesaistīti Lieldienu rotājumu darināšanā. (skat. 1. pielikums 1. att.)

Tāpat bērniem tika stāstīts, kā mājās var krāsot olas – sīpolu mizās, pieliekot klāt kādu lapiņu, ziediņu, putraimus. Nodarbībās bērni aplicēja un zīmēja zaļus, kā arī gatavoja no plastilīna. Viena no svarīgākajām un visjautrākajām nodarbēm Lieldienās bija šūpošanās. Tad tika spēlētas arī dažādas spēles un rotaļas. (35)

Pēc tam sekoja kaušanās ar olām jeb, citiem vārdiem sakot, jāsitas ar olām. Vispirms ar tievgaļiem, tad resgaļiem. Uzvarētājs paņēma sasisto olu sev. Notika olu ripināšanas sacensības, kurš tālāk aizripinās. (skat. 1. pielikums 2.att.) Lieldienu mielastā svarīgākās sastāvdaļas bija tieši olas. (skat. 1. pielikums 3. att.)

Maija mēneša otrajā piektdienā Rīgas speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē “Riekstiņš” tika atzīmēta Mātes diena. Iestādē māmiņas tika cienītas, godinātas, un tas tika audzināts bērniem. Grupiņās bērni kopā ar audzinātājiem gatavoja apsveikumus, kā arī iestudēja dažādus uzvedumus. Tieši bērni bija tie, kas gatavoja vecākiem svētkus. Kopā ar audzinātājiem tika meklēti dzejoļi un dziesmas. Bērni sniedza koncertu vecākiem. (35) (skat. 1. pielikums 4.,5., att.)

Vēl viena no Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes tradīcijām – izlaidums. Izlaidums pirmsskolas izglītības iestādē? Vecāki domīgi šūpoja galvas, diez vai vajag tik plaši un svinīgi, bet laikā gaitā izlaidums tiek atzīmēts vienmēr un svinīgi. Gaisā tiek palaisti krāsaini baloni ar vārdiem: neviens sapnis nevar būt par lielu un neviens sapņotājs par mazu. Ir noslēdzies bezrūpīgais rotaļu laiks, priekšā skola, pienākumi, mācības un atbildība. Iestādē viss bija izgreznots – ar ziedim un meijām. Kā jau izlaidumā bija ziedi, krāšņi tērpi, bija cienasts. Iestādē to svin īpaši – bērniem sanāca vecāki, viesi, bija cienasti un kūkas. (35) (skat. 1. pielikums 6.att.)

Vasaras saulgriežos, kad visgarākajai dienai seko visīsākā nakts, latvieši svin Jāņus, svētkus svinēja arī Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādē “Riekstiņš”. Kalendārā tas ir 24. jūnijs, bet svinēts parasti tika jau 23. jūnijā. Audzinātājas bērniem mācīja līgo dziesmas. Bērni kopā ar audzinātājiem no Jāņu zālēm pina vainadziņus. Pavārītes mēdza pagatavot Jāņu sieru, ar ko bērni mēlojās. (skat. 1.pielikums 10. att.)

Viena no iestādes tradīcijām bija arī 1. septembris, kad bērnudārzā tika gaidīti bērni pēc vasaras brīvdienām. Bērni nāca grezni ģērbti ar ziediem audzinātājai. (35)

Bagātīgākie svētki rudenī bija Miķeļdiena. Parasti to svin septembra beigās. Miķeļi ir ziemas sākuma svētki. Mācījās tautsdziesmas, minēja mīklas un gāja rotaļās. Audzinātājas kopā ar bērniem veidoja rudens ziedu, dārzeņu, dabas materiālu kompozīcijas. (skat. 1.pielikums 12. att.)

Interesanta tradīcija iestādē bija Mārtiņdiena. Latvieši Mārtiņdienu uzskata par rudens beigu un ziemas sākumu. Mārtiņdiena latviešu gadskārtā vēl zīmīga ar pēdējo rudens darbu

nobeigšanu un sagatavošanos ziemai. Mārtiņos sākas budēļu vai ķekatu laiks. (6). Bērni guva priekšstatu par Mārtiņdienas svinēšanas tradīcijām, galveno lomu atvēlot Mārtiņdienas simbolam – gailim.

Bērni nodarbībās gan aplicēja gaiļus, gan zīmēja, kā arī veidoja no plastilīna. Mācījās tautasdziesmas un mīklas par gaili. (skat. 1. pielikums 11. att.)

Svinīga tradīcija Speciālās pirmsskolas izglītības iestādē “Riekstiņš” ir arī Latvijas dzimšanas diena. Ar bērniem tika runāts par Latviju. Tika veidota piederības izjūta Latvijai, audzināts lepnums. Nodarbībās bērni tika iepazīstināti ar valsts svētku svinēšanas tradīcijām. Ar Latvijas valsts simboliku – karogu, ģērboni, himnu. Bērni mācījās zīmēt karogu, atpazīt to starp citu valstu karogiem. (35)

Tāpat katra grupiņa uz svinīgo pasākumu ieradās bērnudārza svinību zālē, kur kopīgi dziedāja Valsts himnu un citas patriotiskas dziesmas, kā piemēram, “Rīga dimd”.

Viena no iestādes bērnu mīļākajām tradīcijām ir – Ziemassvētki. Tie ir klusi un gaiši ar sveču Gaismām apstaroti svētki. Nodarbībās bērniem tiek lasītas pasakas, dziedātas Ziemassvētku dziesmas un stāstīts par Ziemassvētku tradīcijām. Ar bērniem tika runāts par egli – tās pazīmēm un nozīmēm svētkos. Gatavojot svētku rotājumus eglei un apsveikuma kartiņas, svētku koncertu vecākiem, tika attīstīts bērnu emocionālais pārdzīvojums, svētku noskaņa, izjūtas. Nodarbībās tika audzināta saudzīga attieksme pret dabu un dzīvām būtnēm. Šie svētki tiek svinēti kopā ar vecākiem. Rādot priekšnesumus vecākiem, bērniem veidojās pieredze uzstāties, līdz ar to viņi kļuva atraisītāki. Rīgas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde Ziemassvētkiem gatavojās pavisam īpaši. Katru gadu tika gatavot cits priekšnesumu scenārijs. Ir iestudētas pat operas. Bieži šajos svētkos pie bērniem ciemojās rūķi vai kādi citi pasaku varoņi. Ziemassvētkos pie bērniem nāca Ziemassvētku vecītis. Bērni saņēma arī Ziemassvētku paciņas. Kopā ar audzinātājiem tiek gatavotas un ceptas piparkūkas, ar kurām pēc tam visi mēlojas. (35) (skat. 1. pielikums 9., 14. att.)

Tāpat Speciālajā pirmsskolas izglītības iestādē “Riekstiņš” regulāri tiek rīkotas Popielas, “Rudens balles”, sporta svētki, “Modes”, kad bērni demonstrē apģērbus aprīlī regulāri notika daiļlasītāju konkurss “Mani mīļi dzejoliši”. Tieši ar šī pasākuma rīkošanu tika izvērtēti valodas korekcijas darba rezultāti. (skat. 1. pielikums 13. att.)

Martā notika grupiņās gatavoto grāmatu izstādes. Ar šī pasākuma organizēšanu bērnos tika radīta padziļināta interese par grāmatām.

Regulāri notiek “Grupas iestudējums”, kad tiek izvēlēta, kāda tēma un bērni kopā ar audzinātajām veido uzvedumus. Bērni izspēlē dažādas lomas. (skat. 1. pielikums 7., 8. att.)

Gadā rezi tika organizēts pasākums visiem bērnudārza darbiniekiem “Svinīgākā diena gadā”. Labvēlīgas, emocionālas vides veidošana, bērnudārza pateicības izteikšana gan darbiniekiem, gan bērnu vecākiem.

Svētki pirmskolas izglītības iestādē bērniem radījuši priekšstatu par sabiedrības dzīves norisēm. Bērni iepazinušies ar dažādām savas tautas tradīcijām, paražām.

NOBEIGUMS

Bakalaura darba autorei strādājot pie tēmas Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes „Riekstiņš” vēsture no 1984.gada līdz 2009. gadam, tika realizēts mērķis – izpētīta un apkopota informācija un materiāli par Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes „Riekstiņš” vēsturisko rašanos, attīstības gaitu un pedagoģisko mantojumu, kāds bija bērnu skaits, kad un kāpēc Rīgas speciālā pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” ieguva šādu nosaukumu, kādas bija šīs iestādes tradīcijas. Tika izpildīti visi izvirzītie uzdevumi.

Latvijā tautas bērnudārzi pastāvēja jau līdz Pirmajam pasaules karam. Bērni bērnudārzos mācījās no 3 līdz 6 gadiem. Bērnudārzi sniedza bērniem piemērotu nodarbošanos un līdz ar to vajadzīgo attīstību. 1922./1923. m. gadā Rīgā bija 11 bērnudārzi, Rīgas apkārtnē 1, Valmierā 1, Ludzā 1. Jau ar 1925./1926. mācību gadu bērnudārzu skaits palielinājās, Rīgā bija 17 bērnudārzi, savukārt Jelgavas apriņķī 2.

Katrā pirmsskolas bērnu iestādē strādāja audzinātājas un medicīnas darbinieki (ārsts un medicīnas māsa).

Viena no speciālās pedagoģijas nozarēm ir logopēdija, kas pētī runas traucējumus, to rašanās cēloņus, novēršanas ceļus, metodes un profilaksi. Pirmo reizi valodas traucējumu novēršanas jautājumi tika atspoguļoti 17. gs. surdopedagoģijas darbos. Logopēdija kā zinātne vēsturiski ilgā laika posmā bija saistīta ar medicīnu. Par bērniem ar dažādiem valodas defektiem sāk runāt jau 1923.gadā.

Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” un tā vēsture sākas jau 1984.gadā līdz ar Rīgas 260. pirmsskolas izglītības iestādes izveidošanu. Sakarā ar 178. specializētās bērnu iestādes - bērniem ar smagiem runas traucējumiem, četru grupu – 60 vietām, slēgšanu 1986. gada 1. septembrī, šīs grupas plānoja pārvietot uz 260. bērnudārzu. Līdz ar to šajā bērnu iestādē atvēra četras grupas bērniem ar runas traucējumiem.

Izvirzot mērķus un uzdevumus izglītības programmas apguvei, iestāde ņēma vērā bērna valodas traucējumus, saglabājot bērna nacionālo identitāti, kā arī izglītības saturu, kas konkretizēts mācību programmās, apgūstot rotaļnodarbībās un ārpus rotaļnodarbību laikā.

Darbs grupās notika latviešu valodā un iestādē strādāja 4 logopēdi, šobrīd strādā 11 logopēdi.

260. bērnudārzam bija bagāta materiālā bāze. Tā veidota kopā ar vecākiem. Grupās tika veidota ļoti laba atmosfēra, ko veidoja tieši pašas audzinātājas un logopēdes, kuras te strādāja.

Logopēdi savu nodarbību organizējuši, cenšoties ievērot 4 runas darbības veidus: klausīšanos, runāšanu, lasīšanu un rakstīšanu.

Logopēdiem bija jāievēro to, lai bērniem sagatavotie vingrinājumi atbilstu tēmai un korekcijas vajadzībai, t.i., logopēdiskajam slēdzienam, kā arī nodarbībā nebūtu pārāk daudz metožu.

1994./95. mācību gadā uz 260. bērnudārza bāzes, apvienojot 99. bērnudārzu un 260. bērnudārza logopēdiskās grupas, tika izveidots logopēdiskais bērnudārzs – valodas centrs, pamatojoties jau uz izstrādātā logopēdiskā bērnudārza – valodas centra nolikumu.

Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādē „Riekstiņš” pakāpeniski pieauga bērnu skaits, kas ir pozitīvs rādītājs pirmsskolas iestādes izaugsmes nepieciešamībai. Iestādes audzinātāji un darbinieki ir ar lielu darba stāžu un pieredzi. Darbinieku kolektīvs bija draudzīgs, mērķtiecīgs, profesionāls, pārsvarā nemainīgs kolektīvs.

Bakalaura darba autore secina, ka Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādē „Riekstiņš” audzināšanas un mācību darbs tiek plānots mērķtiecīgi, kurā norādīti galvenie darba virzieni, kas ir par pamatu iestādes tālākai attīstībai.

Laika gaitā Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” guvisi popularitāti un atpazīstamību ar to, ka veiksmīgi tika organizēts darbs valodas traucējumu novēršanā.

Iestāde svin Miķeļdienu, Mārtiņdienu, Ziemassvēkus, kas ir bērnu mīļākie svētki, arī Lieldienas, Mātes dienu un Jāņus. Tāpat iestādē notiek dažādi radošie pasākumi – Popielas, „Sirsniņu diena”, „Rudens balles”.

Izzinot Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādes „Riekstiņš” vēsturi bakalaura darba autore secina, ka turpmāk varētu pētīt šīs iestādes kādu konkrētu audzinātāju un logopēdu darba ieguldījumu valodas traucējumu korekcijā.

Bakalaura darba autore secina, ka izvirzītais darba jautājums ir noskaidrots, izvirzītais mērķis ir sasniegts un uzdevumi izpildīti.

IZMANTOTĀS LITERATŪRAS UN AVOTU SARAKSTS

1. **Anspaks, J.** *Pedagoģijas idejas Latvijā*. Raka, 2003.367. lpp.
2. **Balodis, Fr.** *Senā Latvija. Dzimtā zeme*. II iespiedums, 1956. 7. – 9. lpp.
3. **Dauge, A.** *Skolas ieeja un tautas audzināšanas uzdevumi*. Rīga: Valters un Rapa, 1924. 291. lpp.
4. *Enciklopēdija Rīga*. Rīga, 1988. 823. lpp.
5. **Golubina, V.** *Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata*. Rīga: 2007, 224. – 225. lpp.
6. **Grīns, M., Grīna, M.** *Latviešu gads, gadskārta un godi*. Rīga: Everest, 1992. 452 lpp.
7. **Hadaņonoka, I., Hadaņonaka, L., Staļģe, L., Merirandu, R.** *Sociālais pedagogs un bērni ar valodas sistēmas traucējumiem*. Apgāds ABC: „Rasa ABC”, 2002. 5. – 7. lpp.
8. **Izglītība Valkas rajonā**. *Skaitļi un fakti*. 2003./2003.
9. *Izglītības attīstības plāns 1991. gadam*. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 153.30 lpp.
10. *Izglītības attīstības plāns 1992. gadam*. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 154. 38 lpp.
11. **Jansosns, A.** *Rīgas pilsētas sociāli apgādājamo bērnu patversmes un bērnudārzi*. Rīga, Mūsu nākotne, 1930. 700. lpp.
12. **Krasnā, A.** *Mūsdienu paradokss – atstumt, lai iekļautu. Speciālā izglītība pirmsskolas vecumā*. Pieejams internetā: www.psihologijas pasaule.lv . 1.12.2010.
13. **Kravalis, J.** *Latvijas speciālās skolas 1840 – 1996*. 129 lpp.
14. **Ķestere, I.** *Pedagoģijas vēsture*. Rīga: Zvaigzne ABC, 2005. 181. lpp.
15. *Latvijas skolu un pedagoģijas vēstures problēmas*. Latvijas PSRS izglītības ministrijas pedagoģijas zinātniskais pētniecības institūts. Rīga, 1976. 165. lpp.
16. *Latvijas Padomju enciklopēdija*. 6.sējums. Rīga: Galvenā enciklopēdiju redakcija. 1985. 226. lpp.
17. *Ļeņingradas rajona TIN pavēles vispārējos jautājumos*. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 103. 1986. 23 lpp.
18. **Miltiņa, I.** *Skaņu izrunas traucējumi*. Rīga: Raka. 2005.
19. **Muižniece-Meikšāne, K.** *Rotaļu un spēļu izmantošana bērniem ar runas traucējumiem pirmsskolā*. Pieejams internetā: http://dukonference.lv/raksti_pdf/Muizniece_Meiksane+.pdf. Skatīts: 05.12.2010.
20. *Mūsu bērnudārza īpašo rūpju lokā – bērni ar valodas traucējumiem*. Pieejams

internetā: <http://www.iclub.lv/pages/riekstin/latvian.htm>. Skatīts: 23.09.2010

21. *Pirmsskolas bērnu iestāžu atskaites un kopsavilkuma atskaites par 1987. -1988.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 354. 45 lpp.
22. *Pirmsskolas bērnu iestāžu atskaites par 1992.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 356. 40 lpp.
23. *Pirmsskolas bērnu iestāžu vadītāju sēžu protokoli.* 1994./1995. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 425. 18 lpp.
24. *Pirmsskolas bērnu iestāžu atskaites.* 1991. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 355. 17 lpp.
25. *Pirmsskolas bērnu iestāžu vadītāju sēžu protokoli 1993./94. m.g.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 424. 69 lpp.
26. *Pirmsskolas bērnu iestāžu vadītāju sēžu protokoli 1992./93.m.g.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 423. 23 lpp.
27. *Rēzeknes logopēdiskā internātpamatskola.* Pieejams internetā: www.rezekne.lv. Skatīts: 01.12.2010.
28. Populārā medicīnas enciklopēdija.1984. 623 lpp.
29. *Rīgas pilsētas Kurzemes rajona Skolu valdes pavēles vispārējos jautājumos.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 408. 1995. 128 lpp.
30. *Rīgas pilsētas Skolu valdes Kurzemes rajona nodaļas Pirmsskolas bērnu iestāžu atskaites par darbu.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 523. 1996./97. 95 lpp.
31. *Rīgas pilsētas skolu valdes Kurzemes rajona nodaļas Pirmsskolas daļa “Pirmsskolas izglītības iestāžu vadītāju sanāksmju protokoli”.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 620. 1998. 38 lpp.
32. *Rīgas pilsētas skolu valdes Kurzemes rajona nodaļas Sarakste ar Rīgas domi pamatdarbības jautājumos.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 490. 1997. 46 lpp.
33. *Rīgas 260. bērnudārza „Riekstiņš” pavēļu un rīkojumu grāmata.* Apraksts – 2. Lieta – 2. 1996. – 2002. 97 lpp.
34. *Rīgas pilsētas Skolu valdes Kurzemes rajona nodaļas Bērnu valodas centra, Bērnudārza „Riekstiņš”. 260. bērnudārza „Riekstiņš” pavēļu grāmata par vispārējiem jautājumiem 15.08.1984. – 30.12.1995.* 120 lpp.
35. *Rīkojumu, protokolu, lēmumu, nolikumu, aktu un to pielikumu par pakļauto*

- iestāžu izveidošanu, reorganizāciju, nosaukumu maiņu, likvidāciju dokumentu kopijas. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 691. 2001. 3 lpp.*
36. *Rīgas pilsētas Kurzemes rajona TIN Darbvedības Kurzemes rajona TIN pavēles vispārējos jautājumos. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 109. 1992. 125 lpp.*
37. **Staris, A., Ūsiņš, V.** *Izglītības un pedagoģijas zinātnes attīstība Latvijā pirmās brīvvalsts laikā.* Rīga: Zinātne, 2000. 306. lpp.
38. **Staris, A., Ūsiņš, V.** *Pedagoģiskā doma Latvijā no 1890 – 1940 gadam.* Rīga: Rota, 1994. 239. lpp.
39. **Štāls, M.** *Audzinašanas mācība.* Rīga: Valters un Rapa, 1935. 171 lpp.
40. **Štāls, M.** *Audzinašana un mācīšana agrā bērnībā.* Rīga: Valters un Rapa, 1929.
41. **Students, J.A.** *Vispārīgā pedagoģija. 1. daļa.* Rīga: Raka, 1998. 329. lpp.
42. **Students, J.A.** *Vispārējā pedagoģija. 2. daļa.* Rīga: Raka, 1998. 224. lpp.
43. *Sarakste ar Rīgas pilsētas Skolu valdi pamatdarbības jautājumos. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 487. 1995. 37 lpp.*
44. *Statistiskās atskaites par pirmsskolas bērnu iestādēm par 1984. gadu.* PUK – 78. K – 85. Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 351. 1984. 2 lpp.
45. *Speciālās pirmsskolas izglītības programmas paraugs.* Pieejams internetā: http://izm.izm.gov.lv/nozares-politika/izglitiba/vispareja/izglitiba/programmu_paraugi/5989.html. Skatīts: 02.12.2010.
46. *Okupācija (padomju).* Pieejams internetā: www.omip.lv/iss-vesturespask./5. Skatīts: 30.11.2010.
47. *Tautsaimniecības plāns.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 149. 1987. 43 lpp.
48. **Tūbele, S. Šteinberga, A.** *Ievads speciālajā pedagoģijā. Tālmācība pedagoģijā.* Izdevniecība: Raka, 2004. 111 lpp.
49. *Valsts Ministrijas pavēles (otrie eksemplāri ar pielikumiem).* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 700. Apraksts – 4. Lieta – 294. 1976. 170 lpp.
50. *Vai bērns ir gatavs skolai.* Pamatprasmju vērtēšana pirmsskolā. Rīga: Pētergailis, 2007. 91.lpp.

51. *Vispārējās izglītības departaments normatīvie akti pirmsskolas iestāžu darbībai.* Rīga: Plūsma, 2000.
52. *Vecākā ekonomista Ļeņingradas rajona TIN tautsaimniecību plāns 1984. – 1986. gadam.* Latvijas Valsts arhīvs. Fonds – 1926. Apraksts – 1. Lieta – 148. 63 lpp.
53. *Vēsture.* Pieejams internetā: www.liepu.lv. Skatīts: 01.12.2010.
54. **Žukovs, I.** *Pedagoģijas vēsture.* Rīga: Raka, 1999. 303 lpp.
55. **Žukovs, L.** *Ievads pedagoģijā (pamatkurss).* Rīga: Raka, 2002. 233 lpp.

1. pielikums

1.1. att.

Šeit redzams grupas dekors Lieldienās (bērnu darbi).

1.2. att.

Šeit redzama oļu „Šaušana” Lieldienās.

1.3.att.

Lieldienu mielasts grupiņā.

1.4. att.

Grupas bērni spēlē teātri Māmiņu dienā.

1.5. att.

Mirkļis no Māmiņu dienas svētkiem.

1.6. att.

Izlaidums.

1.7. att.

1. aprīļa pasākums – bērni tēlo pieaugušos, bet audzinātājas bērnus.

1.8. att.

Grupas iestudējums „Abrams taisītājs”.

1.9. att.

Ziemašvētkos.

1.10. att.

Jāņos.

1.11. att.

Mārtiņdiena.

1.12. att.

Miķeļdiena.

1.13. att.

Sporta svētkos.

Piparkūku gatavošana grupiņā.

1.14. att.

INTERVIJA AR LOGOPĒDI ASTRU

1. Kāpēc darbam izvēlēta tieši Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestāde „Riekstiņš” ?

Sākumā strādāju Republikāniskajā psihoneiroloģiskajā zīdaiņu namā, Kapseļu ielā. Tad tiku pieņemta darbā 178. bērnudārzā par logopēdi, jo bija brīva vieta vienai no logopēdiskajām grupām.

1986. gadā 178. bērnudārzā slēdz 4 grupas bērniem ar smagiem valodas traucējumiem, kuras pārved uz 260. bērnudārzu. Līdz ar to arī es tiku pārcelta tupmākam darbam tieši šajā iestādē. Pārcēla arī audzinātājas, darbiniekus un pārējos 3 logopēdus.

Mēs pārncām ar visām mēbelēm, pat metāla gultiņām, klavierēm.

2. Cik ilgi Jūs strādājat Rīgas speciālās pirmsskolas izglītības iestādē „Riekstiņš” ?

No 1986. gada – kopā tie jau ir 24 gadi. Daudz. Mācījos tagadējā Liepājas pedagogijas augstskolā, diplomā man ir divas kvalifikācijas – logopēds un palīgskolas skolotājs.

Ja sākot strādāt varēja krasi nodalīt valodas traucējumus bērniem, piemēram, alālīja, dislālīja – valodas traucējums bija kā primārais, tad tagad arvien vairāk bērniem valodas traucējums ir kā sekundāra problēma, pamatā ir redzes traucējumi un tikai tad valodas traucējumi, dzirde tikai tad valodas traucējumi, psihiskās attīstības aizture. Varētu teikt, ka šobrīd ir kombinēti traucējumi.

3. Ko Jūs varētu pastāstīt par materiālo bāzi (darba materiāliem)?

Uzskate bija pašu gatavota. Paši gatavojām attēlus skaņu mācīšanai, automatizēšanai. Veidojām arī sižetu sēriju attēlus, dažādas didaktiskās galda spēles skaņas automatizēšanai. Tika izmantotas bungas, zvaniņi. Ļoti labs materiāls bija burtu mājiņas (kabatiņas izšūtas no lina), kurās burtus lika alfabēta secībā.

Arī tāfele (melnā krāsā) bija neatņemama darba sastāvdaļa. Salīdzinot ar mūsdienām, agrāk valsts neko nav devusi – materiālās bāzes papildināšanai.

Logopēdi paši gatavoja plāksnītes teikuma, vārda, zilbes modelēšanai, kuras krāsoja dažādās krāsās. Didaktiskās spēles gatavoja no kartona. Šo kartonu bija grūti dabūt, to centās sagādāt vecāki, kuriem bija kādi pazīstami darbinieki tipogrāfijās. Tāpat tika izmantotas kartona kastes. Agrāk bijām radošāki, jo daudz veidojām paši, tagad visu var nopirkt.

Jāpiebilst, ka ļoti daudz īpaši sižeta attēli (sēriju albumi) bija nākuši no Krievijas. Un tie pa tiešām bija kvalitatīvi. Katrai grupai tika iedalīts viens šāds albums. Attēli bija sadalīti pa tēmām.

Bija ļoti skaisti ziemas skati – egles ar sniegu, zaķītis zem eglītes, stirniņa pie siles. Līdz pat 1990. gadam izmantoja darba šos lielos attēlus, vēlāk gan tos iznīcināja, jo laika gaitā tie bija morāli novecojuši. Savukārt šobrīd to vietā nav nekā (lielo attēlu).

Griezām attēlus, bildes no žurnāliem. Daudz tika izantoti darbi, kas bija krievu valodā un tāpat domāti valodas traucējumu korekcijas darbam. Tulkojām un pielāgojām savam vajadzībām. Jāatzīst, ka viss kas saistās ar speciālo pedagogiju kvalitatīvs ir bezmaz vai tikai Krievijā izdots. Visa literatūra (arī tagad) pārsvarā ir krievu valodā un tās ir balstītas uz pētījumu.

4. Ko varat pastāstīt par darba organizāciju?

Katram rajonam bija logopēdu metodiskās apvienības, kuras kopā sanāca 1 reizi mēnesī un apsprieda jautājumus par darba plānošanu. Mums tika iedots tāds kā prspektīvais plāns. Daudz paši gatavojām. Lai saprotamāk un vieglāk.

Agrāk katram bērnam rakstījām skaņu mācīšanas individuālo plānus, pašas līmējām, taisījām. Līdz šodienai ir saglabājies arī individuālā darba dienasgrāmata. Darbam ar apakšgrupām ir valodas attīstības skolotāja (logopēda) dienasgrāmata, ieviesta pirms 5 gadiem. Tās saturā ietilpst bērnu saraksts, darbs ar vecākiem (konsultācijas + nodarbības), individuālais mācību plāns, tēmu sadales. Apakašgrupām līmēja vairākas lapas kopā, taisīja perspektīvo gada plānu.

Cieša saikne ar kolēģiem. Agrāk arī ar citu bērnu darbiniekiem. Apmainījāmies ar informāciju, pieredzi dažādu problēmu risināšanā. Tagad pat nezinām, kas kurā bērnu darbiniecā strādā.

Nodarbības ilga tik ilgi līdz bērns ir aktīvs. Dažkārt tikai 2 – 3 minūtes, dažkārt 20 minūtes. Tika organizētas apakšgrupasm kurās piedalījās 3 – 4 bērni. Tā kā bērni ir dažādi, tad bija un arī tagad ir grūti savienot un organizēt tos darbam.

Valodas traucējumus rada arī tas, ka vecāki ar bērniem mājās nesarunājas, bērniem nav iespēja runāt. Līdz ar to šeit bērniem radām mākslīgas sadzīves situācijas, piemēram, kas ir gulta, kā to sauc. Bērni pat nezina elementāras lietas. Nav runas vides mājās. Daudziem bērniem nav ne jausmas kā spēlēties, nav intereses par to. Logopēdi dara vecāku darbu, jo vecākiem pašiem nav laika.

Bērniem patīk pie mums, jo šeit ir ar ko nodarboties, ir draugi. Šeit ir noteikumi, kuri jāievēro, savukārt mājās nav.

5. Kāds bija grupu iekārtojums (mēbeles, inventārs)?

Mēbeles tika speciāli taisītas un atjaunoja tikai pēc 20 – 30 gdiem. Galdi, krēsli bija ēc izmēriem. Bija maz atklāto plauktu, tikai dažās siles grupās tos varēja redzēt. Kāpēc tādi plaukti? Tāds stils. Darbinieki paši no presēam skaidu plāksnēm taisīja plauktus, kurus lika klāt pie sienām. Daudz vecāki palīdzēja.

Logopēdiskie kabineti bija iekārtoti līdzīgi kā šodien. Tāpat bija jābūt spogulim, labam apgaismojumam, mazajiem spoguļiem, galdiņiem, krēsliņiem.

Telpas bija maz remontētas. Audzinātājas pašas gleznoja uz sienām, lai būtu mājīgāk.

6. Kā varat raksturot bērnu vecāku sadarbību ar iestādi?

Vecāki bija ļoti atsaucīgi, iesaistījās darbā. Vecāki paši gatavoja attēlu kartītes, grāmtiņas skaņu automatizēšanai. Paši meklēja bildītes un līmēja burtnīcās. Piemēram, logopēds uzrakstīja kādu vārdu (konkrētai skaņai), kur burts bija vārda sākumā, vidū, beigās. Un vecāki meklēja attēlus, kur vārdā burts ir sākumā, vidū, beigās (rati, Rīga, krēsls).

Tā kā grupiņās bija maz rotaļlietu, vecāki palīdzēja tās iegādāties. Vecāki iegādājās iestādei dažādas didaktiskās spēles, jo saprata, ka viņu bērnam nepieciešami īpaši materiāli.

7. Vai ir notikušas tradīciju un svētku atzīmēšanā?

Šodien svētku brīži, pēcpusdienas ir vairāk nekā agrāk. Svinam visus tradicionālos svētkus. Izmantojam daudz tautas folkloru. Ziemassvētkos parasti ir „Rūķu gājiens”. Padomju laikā valsts svētkos vajadzēja izlikt valsts karogu, Ļeņina attēls bija katrā grupiņā, arī lelles bija tērptas tautas tērpos. Aktīvāk svētkus sākām svinēt pēdējos 10 gadus. Tāpat tiek atzīmētas arī iestādes ievērojamās gada dienas.

Audzinātājas Vairas atmiņu stāstījums

Vairiņas stāstiņš !

Ārā aiz loga putenis joņo , bet es kādu brīdi
pastaigāšu pa savu atmiņu taku !

Mans vārdiņš ir Vaira , uzvārdiņš no vīra dots -
Remare ! Dzimusi jebšu ievēlusies šai pasaulītē ar
savu „ likteņa paunu „ 1952 . gada 7. Jūlijā , pašā siena
laikā ! Esmu dzimusi saulītē ! Ierados kā ceturtais
bērns šajā lielajā ģimenē , kurā tēvu sauca Indulis
Rozenšteins , bet māmulīti - Zenta Rozenšteine .(goglē
, ja uzklapē „ Līčmuiža „ , var izlasīt tuvāk par manām
„sagnēm „ , pagājušo vasaru gan mūsu tēva māju
tagadējais saimnieks pats nodedzināja , lai saņemtu
lielo drošības naudu , jo tad jau „krīze „ klīda pa
Latvijas ārēm !) Īstenībā man bija bezgala jauka
bērnība , par kuru parūpējās mans tēvs un mana
māte , un , protams , manas sešas māsas un divi
brāļuki ! Augām draudzīgi un mīļi , brīvi un ar darbu
darbiņiem rokās ! Tādi draudzīgi un čakli esam līdz
šim ! Ieaudzinātie tikumi kļūst par paradumu , pēcāk
par rakstura iezīmi , labais jau nekur nepazūd , ja nu
vienīgi kļūst stiprāks ! Vēl līdz šim ģimenes svētkos
un apaļās jubilejās , „ salidojam „ kopā un „jandalējam
„ ! Mūsu bērni , kuri nu jau gana lieli un pašiem ir
bērni , šo sanākšanu sauc par - Raganu salidojumu ,
jo visapkārt sprēgā joki , lieli smieklī , notiek

pārgērbšanās , lomu spēlēšana un jandalēšana ! Es domāju , ka šī lielā , jaukā ģimene , mana bērnība ir ļoti spēcīgi ietekmējusi manu skolotājas darbu ! Kad esam gana izsmējušies par šito trako dzīvi - joņojam tālāk pa šo pasaulīti katrs darīt savus Dieva noliktos darbus .

Mani Dieviņš ,pirms 28 gadiem, atveda spert pirmos soļus pedagoģijas lauciņā , kaut gan pirms tam nekad un ne brīdi nebiju sapņojusi kļūt par audzinātāju !

Pirms tam jau biju beigusi Profesionāli tehnisko skolu numurs - 16 , Tērbates ielā un ieguvusi šuvējas profesiju . Padomijas laikā daudzbērnu ģimeņu bērniem bija zināmas priekšrocības iekļūt šajās proftehniskajās skolās - tajās tevi apģērba vienādos apģērbos , bija kopmītnes , deva bezmaksas ēšanu ! Plus bija vēl tas , ka blakus profesijai , tika iegūts arī vidusskolas beigšanas atestāts ! par ko lielais paldies tam laikam ! Tagad daudzbērnu ģimenes bērni pamesti novārtā un bieži nokļūst bezizejā , nav ko ēst utt. Man paveicās , ka piedzimu „laikā „ ! Par šo šūšanas māku esmu patiesi priecīga , jo ļoti noder skolotājas darbā - svētku reizēs , kad bērniem vajag dažādus tērpus ! Šuju un priecājos , jo nav nevienam

jāklanās un jālūdzas , lai nu izpalīdz ! Patiesi labi noder šī māka !

Pedagoģijā „ievēlos „, pavisam nejauši , vienkārši ta visu izrīkoja Dieviņš ! 1979.gada 22. aprīlī ienāca pasaulē mans otrais dēliņš . Viss bija jauki līdz 1980.gada 22. Aprīlim , kad šo manu mīļumiņu paņēma pie sevis Dieviņš , atstājot mani gauži raudot ! šis dzīves piesitiens arī pagriez^u manu dzīves celiņu uz pedagoģijas pusi . 1981 . gada martā šai pasaulē ieradās mans trešais dēls Paulis un kad viņam „ noskanēja” 2 gadiņi ,man vajadzēja turpināt darba gaitas ! Vecajā darba vietā nevēlējos atgriezties , gribējās būt blakus mazajam ! Tāpēc mana izvēle bija par labu darbam b/d , kurš atradās pavisam blakus mūsu mājai un tas bija 17 b/d ! Gāju pieteikties darbā - jeb par ko , kaut par auklīti ,kaut par sētnieku utt. ! Pieņēma par audzinātāju vismazāko 2 un 3 gadiņu vecu bērniņu grupā !Tā nu iegadījās , ka sāku savu pirmo darba dienu pedagoģijā --1983.gada 10. maijā!

Ar visu sirdi un dvēseli metos audzinātājas darbos iekšā , kā jau tāds pagalam „zaļš „ un „ jaunizcepts „, pedagogs jēdza !Pieņāca pirmie Ziemassvētki manā grupiņā un manā darbiņā , laikam jau manas grupiņas vecākiem itin labi patikās mana darba

degsme un atbildība , jo man pašā ziemas viducī tika dāvināts skaists balto ceriņu zars , par ko man bija liels prieks un pārsteigums , jo es līdz tam nezināju , ka vecāki cenšas savus bērnu audzinātājas iepriecināt ar mazu pateicības dāvaniņu !Vēl piedevā viņi man iedāvināja mazu cukura karotīti , kura sveika un vesela vēl šodien dzīvojas pa manu cukurtrauku ! Visvairāk protams mani aizkustināja ziemas vidū sagādātais ceriņu zars - tas deva iedvesmu un sparū aktīvi darboties tālāk šajā pedagogijas lauciņā ! Pabeidzu pedagogijas klasi 58 . vidusskolā ar vieniem (tai laikā tas bija ļoti labi) pieciniekiem un pateicības rakstu !

17 b/d nostrādāju apmēram 2 gadus un tad mūsu 17 b/d latviešu plūsmas bērnus un audzinātājus pārcēla uz jaunuzcelto b/d Riekstu ielā 14. Sākumposmā šo b/d nesauca par b/d „Riekstiņu „. Bet tas bija vienkārši 260 b/d. Vēlāk atļāva dot bērnodārziņiem vārdus ! Mūsējais dabūja vārdu „Riekstiņš „. Droši vien ierosmi šim jaukajam nosaukumam deva nelielā Riekstu iela , kuras mala šo b/d „ nosēdināja „ uz laikiem ! Tā nu es nonācu šajā b/d un esmu tajā „ aizķērusies „ nu jau 25 gadu ar pusi (2011.g. 10. maijā būs 26). Rakstu un neticu savam rakstam , kā laiks aizskrējis vēja

spārniem , nu jau 2011. Gada maniem pirmajiem bērniem būs pašiem 30 gadu jubilejas ! Diezin vai vēl atceras mani ? Man gan ir vēlme redzēt kādu no viņiem !

Kādi ir mani sasniegumi ? Nu kā lai sevi tagad palielu ?! Nepiedienās ! Bet tautā saka - kas tad sunītim asti cels , ja ne pats ! Labi mēģināšu to „ astīti pacelt” .

Galvenais un svarīgākais sasniegums manā pedagoģijas celiņa ir un paliek Dieva dotā spēja mīlēt un pieņemt bērnu tādu , kāds nu viņš ir ieradies šai pasaulē! Pēc tik daudzajiem pedagoģijā pavadītajiem gadiem spēju arvien vēl mīlēt šos mazos , mīļos „ babāniņus” , spēju jūsmot par viņu izdomu , blēņām , spēju viņus izprast ar sirdi ! Par to pretī saņemot neviltotu mīlestību un uzticēšanos ! Ir bijuši mirkļi mana b/d dzīvē , kad jūtos neērti savas kolēģītes priekšā , jo bērni uzsver savu manis vēlēšanos sev blakus ! Esmu bērniem oponente , sakot , ka otra skolotāja arī vēlas jūs samīlēt un ko jauku un jaunu iemācīt , kamdēļ jūs viņu atraidāt ! Uz to viens puika pateica - bet tu mūs mīli ! Laikam jau taisnība teicienam - bērnu un suni neapmānīsi !

Vēl viens no maniem sasniegumiem kuru varētu minēt - ir mana lielā pacietība un iecietība , kas ļoti

palīdz darbā ar bērniem . Mans mierīgums liek bērniem justies droši, bet drošība bērnu atraisa gan emocionāli , gan garīgi ! Bērnam nav jāsaspringst , lai izdabātu man– skolotājam .Viņš var ik mirkli paļauties uz mani , tuvoties man jebkurā situācijā , lai es varētu palīdzēt mazajam cilvēkam tikt galā ar viņa pašreizējo problēmu ! Un tas ir forši , jo nav nekas briesmīgāks , ja esi nejutīgs un vienaldzīgs pret citu sāpi un rūpi !

Vēl viens no sasniegumiem varētu būt tas , ka 50 gadu vecumā noliku eksāmenus un iekļuvu Latvijas Universitātē , jo valdība pieprasīja b/d audzinātājām augstāko izglītību ! Atceros ka pēc pirmajām lekcijām , tecēju mudīgi meklēt „mazo „ mājiņu . Neatradu !paskatos , nāk pa kāpnēm uz leju kāds pavecāks kungs (kāds no lektoriem vai) , es šo droši uzrunāju , tā un tā , kur tā vieta atrodama ? Bet šis man , vīzdegunīgi , atsaka : „ Te nav iebraucamā vieta , ejiet uz staciju ! „ Uz to atsprēgāju pretī : „ Kas vēl nebūs ? Es šai iestādei iemaksāju vairāk kā 300 latu , bet uz tualeti man būs „jādreifē „ uz staciju !” Ha - man lielais smiekls , bet kungam nav ko teikt !

Vēl viens no maniem sasniegumiem varētu būt - mana spēja būt atvērtai pretī pasaulei , spēja būt optimistei , spēja neņurkstēt par dzīvi , bet pieņemt

to tādu kāda tā nu ir šai brīdī ! Un spēja smaidīt ,
smaidīt un bērni man pasmaida pretī !

Materiāla bāze ! Tā nu padomijas laikā bija gaužām
nabadzīga . Sevišķi jau valsts b/d . Visbagātākie bija
dažādu rūpnīcu (VEF , Popova^{u.}) b/d, jo tika
uzturēti un bagātināti no rūpnīcu fondiem ! 17 b/d
bija valsts apgādība - tātad ar ļoti nabadzīgu
materiālo bāzi ! Bet audzinātajām bija čaklas rokas ,
radošas domas un materiāli „piedzima „ ne no kā
! Visus gatavojām pašas , parasti jau mājās pēc darba
, savā brīvajā laikā !

Tagad gan daudz kas ir krasi mainījies no laika ,
kad mūsu b/d tika^{PIE} - Rīgas pilsētas speciālā^{u.} izglītības
iestādes nosaukuma - kļuvām par b/d , kuru sāka
apmeklēt bērni ar valodas traucējumiem ! Īpaši b/d
uzplaucis ir laikā , kamēr pie b/d „stūres „ ir un es
ceru arī turpmāk būs mūsu jaukā vadītāja Gintiņa !
Paldies viņai par sakārtoto b/d vidi gan iekšpusē ,
gan ārpusē !

Sadarbība ar kolēģiem ! No manas puses vienmēr
atsaucīga un izpalīdzīga ! Arī kolēģes pa šiem gadiem
man blakus vienmēr ir bijušas mīļas un saprotošas !
Esmu daudz ko no viņām pārņēmusi , ja cilvēks ir
atvērts viņš daudz ko iegūst , ja ir gudrs mācas arī
ko jaunu no jaunāka kolēģa un vecāks kolēģis

savukārt „neslēpj savu sveci zem pūra „ , bet
apgaismo arī mazāk pieredzējušos kolēģus ! Kolektīvs
mūsu b/d ir gana saliedēts un lielum lielais vairums
strādā šeit daudzus gadus !

Apbalvojumi ir bijuši , bet tie visi ir doti „
Padomijas „ laikā ! Ar Ļeņina tētiņu virsū ! Ir arī
pateicības raksts par Pedagoģijas klases beigšanu ar
izcilību !

Šeit nu varētu teikt - stāstam beigas!

Paldies par uzmanību !

Interesanti gadījumi un tādi paši vārdiņi !

Pa šiem gadiem tādu ir bijis daudz ! Ik brīdi kraju
tos un kad pienāk izlaiduma laiks - gatavoju īpašas -
Gada grāmatas ! Tajās vienādiņ ielieku skaistākos
bērna darbiņus , interesantus foto mirkļus ar jaukiem
komentāriem , interesantus teicienus , īpašus vārdus ,
interviju ! Liels darbs , bet bērnam uz mūžu piemiņa
no b/d dzīves , kuru ik mirkli var pārlūkot ! Lūk daži
-

Grupā nāca jauka meitenīte Elēna . B/d svinējām
Jāņus un viens no ticējumiem vēsta , ka Jāņu dienā
jaunām meitām savs puķu vainadziņš jāmet ozola

zaros , ja vainags paliks karājoties - tad meita līdz nākošiem Jāņiem būs noprecēta ! Elēna met un met ozola savu vainadziņu - nekā ! Velkas nopakaļus bērniem , galvu nokārusi , raud , asaras šķīst , un bubina : „ Nemīlu Jāņus ! „ Meitēnam 6 gadiņi !

Vēl - Raitiņš (naktsbērniņš) iziet ārā vakara pastaigā ar draudziņiem , blakus mājas pagalma izšauj vienu salūta raķeti ! Raitiņš satraucies ieskrien grupā un sauc : „ Vairiņ , ārā - salūts nošāvās ! „

Nākošais - Grupiņa bērni viens otru apsaukā - cūka , cūka ! Man ir jārikojas , lai tas vārds tālāk neripotu pa grupu un es saku : „ Tā pietiek , b/d neviena cūka nenāk un nedzīvo , visas cūkas dzīvo laukos ! (biju domājusi par kūtiņu) „ Te iejaucas Oskars un sašutis sauc : „ Nē , laukos dzīvo Oma ! „

Vēl - Āra aiz loga plikšķina lietus , visi darbiņi padarīti , nu laiks multenīšu pauzei ! Es ielieku DVD multenīti , tā sākas ! Te pienāk Sandis (5 gadi) un nosaka : „ Es to multeni esmu - baudījis ! ”

Skolotāja Vairiņa rīta nodarbībā mēģina noskaidrot , vai bērni atceras iepriekšējā diena runāto tēmu par puķēm ! Rāda visas puķes pēc kārtas , bērni tās nosauc , tā nonākam līdz tulpēm ! Te Klāvs ierauga , ka 2 tulpītes novītušas , iesaucas : „ Vairiņ , 2 puķītes nogībušas ! ”

Daniels no rīta pienāk pie manis un saka: „ Vairiņ , es naktī nebiju mājās ! „
Vairiņa : „ Kur tad tu , Dančuk biji ? „
Dančuks : ” Es biju naktsmājās ! ”

Vairiņa ievēro Kārlīša jauno krekliņu un jautā : „ Kārlīt , kur tu tik skaistu krekliņu dabūji ? „
Kārlītis : ” Nu viņu jau kāds ir nēsājis ! „
Vairiņa : ” Kā tas ir - nēsājis ? „
Kārlītis : ” Nu viņi ir - kādreizējie ! „
Interesanti vārdiņi !

Mušelīte - mušmire

Sīkmaizīte - smalkmaizīte

Govīši - gotiņas

Lietus tek !

Saspiesta desa - pastēte !

Šuvēja ir – aizskaru mašīna , drēbju mašīna !

Frizieris ir - matu palīgs !   Sekste - keksis !